

Leer ons strijden in de gebeden

LEER ONS STRIJDEN IN DE GEBEDEN

Bijbels dagboekje over volharden in het bidden

En Hij (Jezus) sprak ook een gelijkenis tot hen met het oog daarop dat men altijd moet bidden en niet de moed verliezen. (Lukas 18:1)

Maar wie volharden zal tot het einde, die zal zalig worden. (Mattheüs 24:13)

*En ik roep u ertoe op, broeders, door onze Heere Jezus Christus en door de liefde van de Geest, om samen met mij te strijden in de gebeden tot God voor mij.
(Romeinen 15:30)*

Terwijl u bij elke gelegenheid met alle gebed en smeking bidt in de Geest en daarin waakzaam bent met alle volharding en smeking voor alle heiligen.(Efeziërs 6:18)

door M.D.Geuze, emeritus hervormd predikant in de
Protestantse Kerk in Nederland

*Aan de ene, heilige, algemene, christelijke Kerk in
Nederland,
uit liefde en dankbaarheid, voor bezinning en gebed.*

WOORD VOORAF

Aan de stroom van boeken over bidden komt nog geen einde door dit dagboekje over het gebed. Waarom zoveel aandacht voor het bidden? Omdat het gebed ‘de ademtocht van het geloof’ is: de geestelijke ademhaling van de gelovige. Hij/zij ademt de woorden van God *in* en hij/zij ademt gebeden tot God *uit*. Zo alleen kan hij/zij leven.

‘Strijden in de gebeden’, omdat bidden tot de HEERE tijd, inspanning en volharding vragen. Bidden is geen zaak van ‘even bidden’, al mogen we altijd ‘schietsgebeden’, S.O.S berichten, opzenden naar de hemel.

Voor de vorm van een dagboekje voor een maand is gekozen om een *beperkte* tijd dagelijks bezig zijn met wat God in Zijn Woord ons over bidden zegt én om ons te oefenen in het strijden in de gebeden. Er zijn immers nog andere belangrijke onderwerpen die onze aandacht vragen.

Hartelijk dank aan de HEERE en aan allen, die de uitgave van dit boekje hebben mogelijk gemaakt.

De HEERE zegene dit eenvoudige middel om Zijn *hele* Gemeente én ons *hele* Nederlandse volk te leren strijden in de gebeden voor de komst van Zijn Koninkrijk op aarde, voor Israël en de volken, ook voor ons eigen volk!
Met hartelijke groet en zegenbede,

Nunspeet, november 2016

M.D.Geuze

INHOUD

1. Paulus: 'Samen met mij strijden in de gebeden'
(Rom.15:30-33) - 10
2. Epafras: 'Die altijd voor u strijdt in de gebeden'
(Kol.4:12,13) - 12
3. Abraham: 'Misschien zullen er tien'
(Gen.18:22-24,26,32,33) - 14
4. Jakob: 'Ik zal U niet laten gaan' (Gen.32:24-29) - 16
5. Mozes: 'Zo bleven zijn handen onbeweeglijk'
(Ex.17:8-13) - 18
6. Jozua: 'Zon, sta stil' (Joz.10:10-14) - 20
7. Samuël: 'Niet ophouden voor u te bidden'
(1 Sam.12:16-19, 23) - 22
8. David: 'Wat hebben deze schapen gedaan?'
(2 Sam.24:16-18,25) - 24
9. Salomo: 'Luister dan naar de smeekbede'
(1 Kon.8:22,23,28,30, 52,53) - 26
10. Josafat: 'Op U zijn onze ogen gericht'
(2 Kron.20:3-6,12,13) - 28
11. Elia: 'Antwoord mij, HEERE'
(1 Kon.18:36-39,42,45) - 30
12. Hizkia: 'Verlos ons toch uit zijn hand'
(2 Kon.19:14-16,19) - 32
13. Israël: 'Och, dat U de hemel zou open scheuren'
(Jes.64:1-4) - 34
14. Israël: 'Bekeer ons tot U' (Klaagl.5:1-15,19-22) - 36
15. Habakuk: 'Uw werk behoud het in het leven'
(Hab.3:2,17-19) - 38
16. Daniël: 'HEERE, vergeef en doet het'
(Dan.9:17-22) - 40
17. Ezra: 'Ik ben te zeer beschaamd' (Ezra 9:5,6,15) - 42

- 18.De Levieten: ‘U hebt getrouw gehandeld’
(Neh.9:32,33,36-38) - 44
- 19.Anna: ‘God dienen met vasten en bidden’
(Lk.2:36-38) - 46
- 20.Kananese vrouw: ‘Ja, Heere, maar de hondjes’
(Mt.15:25-28) - 48
- 21.Een weduwe: ‘Doe mij recht’ (Lk.18:3-8) - 50
- 22.Jezus: ‘Maar Uw wil geschiede’ (Lk.22:41-44) - 52
- 23.Jezus’ leerlingen: ‘Eensgezind volharden in bidden
en smeken’ (Hand.1:12-14) - 54
- 24.Strijden in de gebeden in het persoonlijke leven
(2 Kor.12:7-10) - 56
- 25.Strijden in de gebeden in het huwelijksleven
(Gen.25:20,21,24) - 58
- 26.Strijden in de gebeden in het gezinsleven
(Job 1:4,5) - 60
- 27.Strijden in de gebeden in het gemeenteleven
(Hand.12:3-5) - 62
- 28.Strijden in de gebeden in de samenleving
(Jer.29:4-7) - 64
- 29.Strijden in de gebeden voor Israël
(Ps.122:6-9; Jes.62:6,7; Rom.10:1) – 66
- 30.Strijden in de gebeden voor de zending
(2 Thess.3:1-5) - 68
31. Strijden in de gebeden voor het Koninkrijk
(Mt.6:10a; 13:31-33) - 70

Lied - 72

Gebed - 73

Literatuur - 74

Bijlage: Bidden naar de Schriften - 75

1 PAULUS: ‘SAMEN MET MIJ STRIJDEN IN DE GEBEDEN’

Lezen: Romeinen 15:14-33

En ik (Paulus) roep u ertoe op, broeders, door onze Heere Jezus Christus en door de liefde van de Geest, om samen met mij te strijden in de gebeden tot God voor mij, dat ik verlost mag worden van de ongehoorzamen in Judea en dat mijn dienstbetoon, namelijk dat aan Jeruzalem, de heiligen welgevallig is, zodat ik met blijdschap naar u toe kom door de wil van God en bij u tot rust zal mogen komen. En moge de God van de vrede met u allen zijn. Amen. (Romeinen 15:30-33)

Aan het eind van zijn brief aan de Romeinen vraagt Paulus om voor hem te bidden zoals hij dat ook in andere brieven doet. Hij beseft zijn afhankelijkheid van de HEERE en dat hij de steun van broeders (en zusters) in het geloof – zo noemt hij zijn medegelovigen - niet kan missen. Dat is de zegen van de gemeenschap van de gelovigen. Paulus doet een indringend verzoek. Hij roept ertoe op ‘door (de kracht van) onze Heere Jezus Christus’ die de gelovigen kennen én ‘door de liefde van de Geest’ waarmee ze met elkaar verbonden zijn. Wanneer de gelovigen in Rome op Jezus zien en zich door de liefde van de Geest laten leiden, zullen ze de noodzaak van voorbede voor Paulus inzien en voor hem bidden. Hij omschrijft het gebed als een ‘samen met mij strijden in de gebeden’. Paulus gebruikt het beeld van kampvechters. Alle krachten inspannen! Het gaat erop of eronder, overwinnen of verliezen. Zo hard zijn hun

gebeden (meervoud) nodig; veel gebeden en verschillende gebeden: smeek- en dankgebeden, lofprijzings- en aanbiddingsgebeden, enz. Ze moeten geen verzoeken aan mensen doen – aan overheids- personen of anderen – maar bidden tot God, de grote Helper en Beschermers. Paulus verlangt ernaar bevrijd te worden van ongehoorzame Joden in Israël en dat zijn dienstbetoon in Jeruzalem goed zal overkomen en dat hij met vreugde naar Rome zal reizen om daar tot rust te mogen komen. Hij besluit zijn verzoek om voorbede met de zegen van de God van de vrede voor hen allen. Samen *strijden* in de gebeden onder de zegen van de God van de *vrede!* Vanuit Jezus, Die de grote Gebedsstrijder was en is. Hij leeft om altijd voor Zijn Gemeente te pleiten (Hebr.7:25). Samen strijden in de gebeden voor anderen: een voorrecht én een opdracht! Amen.

Gebed

*God van de vrede, dank U voor Uw werk in Paulus.
Geef ons te strijden in de gebeden voor zendingen en
voor medegelovigen. Om Jezus' wil. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. In welke brieven vraagt Paulus aan het eind om voorbede? Waar vraagt hij concreet om?
2. Waarom gebruikt hij het voorbeeld van kampvechters?
3. Paulus' reis naar Rome (Hand.27/28) verloopt anders dan hij hier verwacht. Wat kun je daarvan leren?

2 EPAFRAS: ‘DIE ALTIJD VOOR U STRIJDT IN DE GEBEDEN’

Lezen: Kolossenzen 4:2-18

(Paulus schrijft:) Epafraas groet u, die er één van u is, een dienstknecht van Christus, die altijd voor u strijdt in de gebeden, opdat u volmaakt en volkomen vaststaat in heel de wil van God. Want ik getuig van hem dat hij een grote ijver heeft voor u en voor hen die in Laodicea zijn, alsook voor hen die in Hiërapolis zijn. (Kolossenzen 4:12,13)

Aan het einde van zijn brief aan de gemeente van Kolosse (West-Turkije) brengt Paulus de groeten over van en doet hij de groeten aan medewerkers in de dienst van het Evangelie zoals hij dat ook in andere brieven doet. Zo bevordert hij de gemeenschap van de gelovigen. Hij groet de gemeente namens Epafraas (‘vriendelijk’) die evenals Onesimus uit Kolosse afkomstig is. Paulus noemt hem ‘onze geliefde mededienstknecht, die voor u een trouwe dienaar van Christus is’ (1:7). Hij is zijn ‘medegevangene in Christus Jezus’ (Fil.23). Hier noemt hij hem ‘een dienstknecht (slaaf) van Christus’; zo nauw is hij aan Hem verbonden in gehoorzaamheid en dienstbetoon. Hij is zeer betrokken op zijn gelovige stadsgenoten: ‘die altijd voor u strijdt in de gebeden’. Hij doet voortdurend voorbede voor de gemeente. Hij strijdt voor hen met inspanning van al zijn krachten in de gebeden; met vele en verschillende gebeden. Hij doet dat altijd, dag en nacht. Wat een voorrecht om zo’n dienaar van Christus te hebben! Paulus noemt ook het doel van Epafraas’ gebeden: ‘opdat u, volmaakt en volkomen, vast

staat in heel de wil van God'. Epafraas verlangt voor de gelovigen in Kolosse dat ze zullen vast staan in de hele wil van God, 'volmaakt en volkomen'. De wil van God kennen, die gehoorzamen en daarvan niet af wijken door dwaalleer (2:18-23) en dat gerijpt in Christus en vervuld met de Heilige Geest. Epafraas gunt de gelovigen het beste en daar strijdt hij voor in de gebeden. En dat niet alleen voor de gelovigen in Kolosse, maar ook voor de gemeenten in de naburige plaatsen Laodicéa en Hiërapolis, die hij waarschijnlijk heeft geplant. Hij weet zich ook voor hen verantwoordelijk. Epafraas heeft grote ijver voor al deze gelovigen. Hij lijkt op Jezus van Wie geschreven staat: 'De ijver voor Uw huis heeft Mij verslonden' (Joh.2:17). Een voorbeeld voor alle voorgangers en gelovigen! Altijd strijden in de gebeden: vanuit Jezus, door de Heilige Geest, tot zegen van Zijn Gemeente, dichtbij en ver weg! Amen.

Gebed

*Hemelse Vader, dank U voor Uw werk in Epafraas.
Geef ons die ijver om altijd te strijden in de gebeden voor
Uw Gemeente. In Jezus' Naam. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Komt het woord 'strijden' (figuurlijk) nog meer voor in het Nieuwe Testament?
2. Wat moet overwonnen worden te blijven bidden?
3. Wat heeft de gemeente, waar je bij behoort, nodig om voorbede te blijven doen?

3 ABRAHAM: ‘MISSCHIEN ZULLEN ER TIEN’

Lezen: Genesis 18:16-33

Toen keerden die mannen (twee engelen) vandaar om en gingen naar Sodom, maar Abraham bleef nog staan voor het aangezicht van de HEERE.

En Abraham kwam dichterbij en zei: Zult U ook de rechtvaardige tegelijk met de goddeloze wegvagen? Misschien zijn er vijftig rechtvaardigen binnen de stad: Wilt U hen ook wegvagen en de plaats niet sparen omwille van de vijftig rechtvaardigen die daarin zijn?...Toen zei de HEERE: Als Ik in Sodom vijftig rechtvaardigen binnen de stad vind, dan zal Ik de hele plaats omwille van hen sparen...

Verder zei hij: Laat de HEERE toch niet in toorn ontbranden, omdat ik nog eenmaal spreek: Misschien zullen er tien gevonden worden. En Hij zei: Ik zal haar niet te gronde richten omwille van die tien. Toen ging de HEERE weg, nadat Hij geëindigd had met Abraham te spreken...(Genesis 18:22-24,26,32,33)

Bij de verovering van de steden Sodom en Gomorra wordt Abrahams neef Lot gevangen weggevoerd. Zijn oom bindt dan de strijd aan met de overwinnaars en bevrijdt hem (Gen.14). Jaren daarna maakt de HEERE aan Abraham Zijn plan bekend voor deze goddeloze steden. Abraham gaat nu *in de gebeden* strijden; uit liefde voor de HEERE – voor Zijn rechtvaardigheid – en uit liefde voor de rechtvaardigen; voor het behoud van deze steden. Abraham heeft grote gedachten van God. Hij zet zijn pleidooi in bij vijftig rechtvaardigen. In zijn

gebed wordt hij al vrijmoediger en nederiger. Als er 50, 45, 40, 30, 20, 10 rechtvaardigen gevonden worden, zal God de steden niet verwoesten. Dan gaat de HEERE weg. De grens – tien rechtvaardigen – is door Hem bereikt. Later zal Jezus, de *ene* Rechtvaardige, *miljoenen* redden! Wat een perspectief! Abraham beseft dat Gods toorn tegen hem kan ontbranden, omdat hij als nietig mens zolang bij Hem blijft aanhouden. Laat dat niet gebeuren! Verschillende keren zegt hij dat hij het waagt om tot de HEERE te spreken, terwijl hij ‘stof en as’ is. Abraham mag van de HEERE zijn gedachten vrij uitspreken en hij doet dat. Een voorbeeld voor ons! De HEERE gaat weg en Hij breekt het gebed af. Abraham krijgt nu geen antwoord. De volgende morgen ziet hij, dat de steden door vuur verwoest zijn. Later hoort hij, dat Lot gered is (Gen.19:27-29). Abraham krijgt niet wat hij verlangt, maar zijn gebed wordt wel verhoord! Amen.

Gebed

*HEERE, dank U voor Uw werk in en door Abraham.
Geef ons nederigheid en volharding in het bidden voor
anderen. Omwille van Jezus, Uw Zoon. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom zou Abraham aan de rechtvaardigen denken? (2 Petr.2:6-9). Wat is hun betekenis voor de samenleving?
2. Wat is het geheim van Abrahams volharding?
3. Waarom bidden voor een goddeloze wereld? Hoe?

4 JAKOB: 'IK ZAL U NIET LATEN GAAN'

Lezen: Genesis 32

Maar Jakob bleef alleen achter en een Man worstelde met hem, totdat de dageraad aanbrak. En toen de Man zag dat Hij hem niet kon overwinnen, raakte Hij zijn heupgewricht aan, zodat het heupgewricht van Jakob ontwricht raakte toen Hij met hem worstelde. En Hij zei: Laat Mij gaan, want de dageraad is aangebroken. Maar hij zei: Ik zal U niet laten gaan, tenzij U mij zegent. En Hij zei tegen hem: Wat is uw naam? En hij antwoordde: Jakob. Toen zei Hij: Uw naam zal voortaan niet meer Jakob luiden, maar Israël, want u hebt met God en met mensen gestreden en hebt overwonnen. Jakob vroeg daarop: Vertel mij toch Uw Naam. En Hij zei: Waarom vraagt u naar Mijn Naam? En Hij zegende hem aldaar. Genesis 32:24-29)

Op zijn vlucht uit Kanaän ziet Jakob in een droom engelen. Bij zijn terugkeer ziet hij ze opnieuw, nu in werkelijkheid. Na deze boden van God gezien te hebben stuurt hij boden naar zijn broer Ezau die in Seïr woont. Hij bericht hem over zijn komst, vernedert zich voor hem en probeert zijn genegenheid te winnen. Ezau komt hem tegemoet 'met vierhonderd man'. De schrik slaat Jakob om het hart. Hij neemt zijn maatregelen. In grote nood bidt hij. Daarna stuurt hij een geschenk naar Ezau en brengt zijn gezin naar de overkant van de rivier de Jabbok. Alleen blijft hij achter op de noordelijke oever zoals twintig jaar geleden in Bethel. In de donkere nacht treedt een man Jakob tegemoet die met hem worstelt

totdat het licht wordt. De worstelaar wil Jakob overwinnen, maar dat lukt hem niet. Dan raakt hij Jakobs heup aan, die ontwricht wordt. Zijn tegenstander blijkt macht te hebben om het gevecht te beëindigen. Jakob ontdekt: Deze man is God en de Engel van de HEERE, Zijn vertegenwoordiger. Wanneer Deze zegt: ‘Laat Mij gaan’, antwoordt Jakob: ‘Ik zal U niet laten gaan, tenzij U mij zegent’. Uit genade ontvangt hij nu de zegen waar hij zijn levenlang – vaak verkeerd – voor gestreden heeft. Hij krijgt de nieuwe naam Israël (‘God strijdt’). De HEERE strijdt en overwint. Jakob kan nu verder met Gods zegen. In zijn verlies ligt grote winst. Zijn naamsverandering wijst op een nieuwe bestemming. Israël wordt de erenaam van zijn volk. Jakob heeft niet tevergeefs gestreden: ‘Ik heb God gezien van aangezicht tot aangezicht en mijn leven is gered’. Deze ontmoeting met God bereidt hem voor op die met Ezau. Amen.

Gebed

God van Israël, dank U voor Uw werk in Jakob.

Leer ons met U te worstelen om Uw zegen voor Israël en voor Uw Gemeente, in Jezus' Naam. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Ken je andere verklaringen van Jakobs worstelaar?
2. Waarom zou deze ontmoeting plaats vinden voor zijn terugkeer in het beloofde land?
3. Wat leer je van deze geschiedenis nog meer?

5 MOZES: 'ZO BLEVEN ZIJN HANDEN ONBEWEEGLIJK'

Lezen: Exodus 17:8-16

Toen kwam Amalek en bond de strijd aan met Israël in Rafidim. Mozes zei tegen Jozua: Kies mannen voor ons uit en trek op, bind de strijd aan met Amalek. Morgen zal ik op de top van de heuvel staan met de staf van God in mijn hand. Jozua deed zoals Mozes tegen hem gezegd had door de strijd aan te binden met Amalek. Mozes, Aäron en Hur klommen echter op de top van de heuvel. En het gebeurde, als Mozes zijn hand ophief, dat Israël de overhand had, maar als hij zijn hand neerliet, dat Amalek de overhand had. De handen van Mozes werden echter zwaar; daarom namen zij een steen en legden die onder hem, zodat hij erop kon gaan zitten. Aäron en Hur ondersteunden zijn handen, de één aan de ene en de ander aan de andere kant. Zo bleven zijn handen onbeweeglijk, totdat de zon onderging. Zo overwon Jozua Amalek... (Exodus 17:8-13)

Israël reist door de woestijn naar het beloofde land. Plotseling wordt het volk aangevallen door het woestijnvolk Amalek dat afstamt van Ezau, de broer van Jakob (Gen.36:16). Het valt aan in de achterhoede waar de zwakken zijn en wanneer het volk moe en uitgeput is (Deut.25:17,18). Wat een schrik! Mozes beveelt Jozua te gaan strijden. Zelf zal hij op een heuvel gaan staan met de staf van God in zijn hand; de staf waarmee God wonderen heeft gedaan (4:2; 7:20; 17:5); teken van Gods gezag en kracht! Jozua strijdt met Amalek in de laagte

en Mozes strijdt op de hoogte. Met de staf van God in zijn hand proclameert hij Gods macht. Gaat zijn hand omhoog dan wint Israël, gaat die omlaag dan wint Amalek. Wanneer Mozes moe wordt, komen Aäron en Hur – leiders van het volk (Ex.24:14) – hem te hulp. Ze leggen een steen op de grond en laten Mozes daarop zitten. Zij ondersteunen zijn handen. Die opgeheven handen blijven nu onbeweeglijk, totdat de zon ondergaat. Zo wordt de overwinning behaald. Mozes bouwt nu een altaar en noemt het: 'De HEERE is mijn banier'. Hij is de Strijder voor Zijn volk. Om Hem als banier (vaandel) moet het volk zich verzamelen voor de strijd en Hem volgen. Bij het altaar belijdt Mozes dat de HEERE regeert. Laat Israël daarop vertrouwen. Hij profeteert dat God zal strijden tegen Amalek door de geslachten heen. Mozes wijst naar Jezus als Voorbidder Die met de Vader op de troon zit. Met de hulp van Aäron en Hur houdt Mozes vol; de zegen van de gemeenschap! Amen.

Gebed

*Vader, dank U voor Uw werk in Mozes en zijn helpers.
Geef ons volharding in het proclameren van Uw macht in
de geestelijke strijd. Om Jezus' wil Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat zegt de Bijbel nog meer over Amalek?
2. Staan er meer proclamatiegeboden in de Bijbel?
3. Hoe kun je anderen ondersteunen in het gebed?

6 JOZUA: 'ZON, STA STIL'

Lezen: Jozua 10:1-21

Het gebeurde, toen zij (de Amorieten) voor Israël vluchtten en de helling van Beth-Horon afgingen, dat de HEERE vanuit de hemel grote stenen op hen wierp, tot Azeka toe, zodat zij stierven. Er waren er meer die door de hagelstenen stierven, dan die de Israëlieten met het zwaard doodden. Toen sprak Jozua tot de HEERE op de dag dat de HEERE de Amorieten aan de Israëlieten overgaf, en hij zei voor de ogen van Israël: Zon, sta stil in Gibeon, en maan, in het dal van Ajalon! En de zon stond stil en de maan bleef staan, totdat het volk zich aan zijn vijanden had gewroken. Is dit niet geschreven in het boek van de Oprechte? De zon stond stil in het midden van de hemel en haastte zich niet om onder te gaan, ongeveer een volle dag. En er is geen dag geweest als deze, daarvoor niet en ook daarna niet, waarop de HEERE de stem van een mens zó verhoorde. De HEERE streed immers voor Israël. (Jozua 10:10-14)

De stad Gibeon heeft een verbond gesloten met Israël dat het beloofde land aan het veroveren is. De koning van Jeruzalem sluit nu met vier andere koningen een verbond om de stad te gaan straffen. Deze roept de hulp van Jozua in die direct gehoor geeft aan dit verzoek. Met zijn leger trekt hij op richting Gibeon. Blijkbaar heeft hij de HEERE om raad gevraagd, want Deze bemoedigt Jozua: 'Wees niet bevreesd voor hen, want Ik heb hen in uw hand gegeven'. Hij overrompelt het vijandelijke leger, de HEERE brengt het in verwarring en Israël verslaat het.

God strijdt voor hen: Hij werpt grote stenen – hagel- en meteorietstenen – op de vijanden, zodat velen sterven. En wanneer de Israëlieten de vijanden nog lang moeten achtervolgen, zegt Jozua in tegenwoordigheid van het volk, dat de zon en de maan moeten stilstaan om een totale overwinning te kunnen behalen. Jozua ziet de zon in het westen en de maan in het oosten; wat in de ochtend nog mogelijk is. In de kracht van het geloof beveelt Jozua de hemellichamen stil te staan en ze gehoorzamen. Jozua strijdt niet alleen met een leger, maar ook in geloof en gebed. Hij brengt Jezus' woorden in praktijk over de mogelijkheid van het opheffen van de Olijfberg en die in de zee te werpen door gelovig gebed (Mk.11:22-24). De zon blijft staan in het midden van de hemel en haast zich niet om onder te gaan voor een volle dag. Dit is nooit eerder of later meer gebeurd. Jozua ontvangt een bijzondere gebedsverhoring. Aan God alleen alle eer! Amen.

Gebed

*HEERE, dank U voor Uw werk in en door Jozua.
Geef ons een sterk geloof en een vurig gebed om
overwinningen te behalen. Uit genade. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

- 1.Hoe komt Jozua ertoe om zon en maan te bevelen stil te staan?
2. Staan er meer zulke 'bevelende woorden' in de Bijbel?
3. Zou jij ze kunnen uitspreken? Waarom (niet)?

7 SAMUËL: ‘NIET OPHOUDEN VOOR U TE BIDDEN’

Lezen: 1 Samuël 12

(Samuël zegt tegen het volk Israël:) Blijf dan nu staan en zie het indrukwekkende dat de HEERE voor uw ogen zal doen. Is het vandaag niet de tijd van de tarweoogst? Ik zal tot de HEERE roepen en Hij zal donder en regen geven. Besef dan en zie, dat uw kwaad, dat u voor de ogen van de HEERE gedaan hebt, groot is, omdat u een koning voor u verlangd hebt. Toen Samuël de HEERE aanriep, gaf de HEERE donder en regen op die dag. Daarom werd heel het volk zeer bevreesd voor de HEERE en voor Samuël. En heel het volk zei tegen Samuël: Bid voor uw dienaren tot de HEERE, uw God, dat wij niet sterven; want boven al onze zonden hebben wij ook nog dit kwaad gedaan dat wij een koning voor ons verlangd hebben...En wat mij betreft, er is bij mij geen sprake van dat ik tegen de HEERE zou zondigen door op te houden voor u te bidden... (1 Samuël 12:16-19,23)

Samuël is een kind van gebed. Zijn moeder Hanna heeft in de gebeden gestreden voor zijn komst. Bij zijn geboorte geeft ze hem de passende naam Samuël (‘van God gebeden’). Samuël groeit op bij de hogepriester Eli in de tabernakel te Silo. Daar roept HEERE hem als profeet en het hele volk erkent hem. Samuël is profeet en richter in een moeilijke tijd; aan het eind van het tijdperk van de richters en aan het begin van de tijd van de koningen. Wanneer Saul koning wordt, treedt hij als

richter terug. Hij legt verantwoording af aan het volk. Hij geeft een terugblik op Israëls geschiedenis. Het volk heeft tot de HEERE geroepen in gebed (8,10). Samuël bidt nu of God onweer en regen wil geven in de tijd van de tarweoogst (eind mei/begin juni) waarin die zelden voorkomen. De HEERE verhoort dit gebed. Het volk is diep onder de indruk van dit uitzonderlijke natuurverschijnsel. Het heeft ontzag voor de HEERE en voor zijn profeet. Het vraagt Samuël om voorbede. Die troost het volk en wekt het op om God te dienen met zijn hele hart. De HEERE zal Zijn volk niet verlaten. Hij belooft het volk om voor hen te blijven bidden, want hij wil niet zondigen. Hij weet zich hiertoe geroepen. Zijn voorbede voor het volk zal gepaard gaan met onderwijs aan het volk. Bidden gaat voorop, maar blijft niet alleen. We zijn allen tot voorbede geroepen. Zijn we bang om tegen de HEERE te zondigen door niet te bidden? Amen.

Gebed

*Hemelse Vader, dank U voor Uw werk in Samuël.
Leer ons te blijven bidden voor Uw volk Israël, voor
Christus' Gemeente en voor ons eigen volk. In Jezus'
Naam, door de kracht van de Heilige Geest. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat kunnen we van Samuël leren die terugtreedt?
2. Waarom zou Samuël bidden om onweer en regen?
3. Ga de gevolgen van je gebeden/ voorbeden eens na!

8 DAVID: ‘WAT HEBBEN DEZE SCHAPEN GEDAAN?’

Lezen: 2 Samuël 24

Maar toen de engel zijn hand over Jeruzalem uitstreckte om er verderf aan te richten, kreeg de HEERE berouw over dit kwaad... Nu was de engel van de HEERE op dat moment bij de dorsvloer van Arauna, de Jebusiet. David zei tegen de HEERE – toen hij de engel zag die het volk met de plaag trof, zei hij: Zie, ik heb gezondigd en ik heb mij misdragen, maar deze schapen, wat hebben zij gedaan? Laat Uw hand toch tegen mij en mijn familie zijn. Op die dag kwam Gad bij David en zei tegen hem: Ga de heuvel op en richt op de dorsvloer van Arauna, de Jebusiet, een altaar op voor de HEERE... Vervolgens bouwde David daar voor de HEERE een altaar en bracht brandoffers en dankoffers. Zo liet de HEERE zich verbidden ten gunste van het land en de plaag over Israël werd tot stilstand gebracht. (2 Samuël 24:16-18,25)

David is een kind van gebed. Hij zingt: ‘Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, vanaf de moederschoot bent U mijn God’ (Ps.22:11). David dicht veel psalmen; gebeden tot de God van zijn leven. Oud geworden valt hij in de zonde van hoogmoed. Hij wil het volk tellen met het oog op belasting, dienst in het leger en herendiensten. Joab waarschuwt de koning. Alleen de HEERE kan het volk vermeerderen en tellen. Maar David zet door en Joab telt het volk. Dan gaat zijn geweten spreken. Hij belijdt zijn zonde en bidt om vergeving. De koning mag uit drie straffen kiezen. Hij weet niet wat hij kiezen moet.

Hij wil in de hand van de HEERE vallen, ‘want Zijn barmhartigheid is groot’. God slaat het volk met de pestziekte en velen sterven. Wanneer David de verderfengel ziet staan met zijn uitgetrokken zwaard over Jeruzalem, werpt hij zich met de oudsten op de grond, gehuld in rouwgewaden (1 Kron.21:16). Hij treedt bij de HEERE tussenbeide voor zijn volk. Hij bidt: ‘Zie, ik heb gezondigd en ik heb mij misdragen, maar deze schapen, wat hebben zij gedaan? Laat Uw hand toch tegen mij en tegen mijn familie zijn’. David moet dan een altaar voor de HEERE bouwen op de dorsvloer van Arauna, waar later Salomo de tempel zal bouwen. Hij doet dit en brengt brand- en dankoffers aan de HEERE. David roept de HEERE aan en Hij antwoordt met vuur uit de hemel op het altaar (1 Kron.21:26). God laat zich verbidden en de pestplaag houdt op. De HEERE is genadig! Amen.

Gebed

*HEERE, dank U voor Uw vergeving en ontferming.
Leer ons op de bres te staan voor Uw volk Israël, voor
Christus’ Gemeente en voor ons volk. Uit genade. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Welke vragen roept dit hoofdstuk bij je op?
2. Hoe leren we de HEERE kennen in deze geschiedenis?
3. Waarheen wijst het altaar van David? Wat betekent dit voor het tussenbeide treden bij God voor anderen?

9 SALOMO: 'LUISTER DAN NAAR DE SMEEKBEDE'

Lezen: 1 Koningen 8:22-61

Toen ging Salomo voor het altaar van de HEERE staan, tegenover heel de gemeente van Israël, en hij spreidde zijn handen uit naar de hemel en zei: HEERE, God van Israël, er is geen God zoals U, boven in de hemel of beneden op de aarde, Die het verbond en de goedertierenheid houdt tegenover Uw dienaren, die met heel hun hart wandelen voor Uw aangezicht...Schenk dan aandacht aan het gebed van Uw dienaar en aan zijn smeekbede, HEERE, mijn God, door te luisteren naar het roepen...Luister dan naar de smeekbede van Uw dienaar en Uw volk Israël, die zij op deze plaats zullen bidden. En U, luister in Uw woonplaats, in de hemel, ja luister en vergeef...Laten Uw ogen dan open zijn voor de smeekbede van Uw dienaar en voor de smeekbede van Uw volk Israël, door naar hen te luisteren bij al hun roepen tot U, want ũ hebt hen voor Uzelf als Uw eigendom afgezonderd uit alle volken van de aarde... (1 Koningen 8:22,23,28,30,52,53)

Aan het begin van zijn regering verschijnt de HEERE aan Salomo. Hij vraagt Hem om een wijs hart om recht te kunnen spreken over Gods volk. Hij ontvangt een wijs hart met daarbij rijkdom, eer en een lang leven, wanneer hij zal leven naar Gods geboden (1 Kon.3). Bij de inwijding van de tempel spreekt Salomo verschillende gebeden uit. In het eerste gebed (15-19) looft en dankt hij de HEERE voor Zijn werk in zijn vader David, die

een tempel wilde bouwen en aan wie God beloofde dat zijn zoon dit zou doen. Hij heeft Zijn belofte nu vervuld. Daarna bidt Salomo een lang gebed van voorbede voor zijn volk (22-53). Het is een profetisch gebed dat hij priesterlijk bidt. Wanneer het volk zondigt en in de tempel komt om te bidden of de HEERE het dan wil verhoren. Salomo noemt allerlei situaties: onderlinge twist, nederlaag in de oorlog, langdurige droogte, hongersnood, andere rampen, de komst van vreemdelingen en ballingschap. Telkens klinkt het: ‘Luister dan in de hemel naar hun gebed en hun smeking’. Salomo strijdt in de gebeden om verhoring voor zijn volk. Hij pleit daarbij op Gods verbondstrouw (51-53). Na dit gebed staat Salomo op en zegent hij het volk. Daarna bidt hij opnieuw (56-60) en worden er offers aan de HEERE gebracht. De HEERE verschijnt opnieuw aan Salomo en verzekert hem van Zijn verhoring (9:3). Zijn gebedsstrijd om verhoring een voorbeeld voor ons! Amen.

Gebed

*Dank U, HEERE, voor Salomo's strijd in de gebeden voor verhoring bij de inwijding van de tempel.
Leer ons strijden voor verhoring. Om Jezus' wil. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat is het profetische en priesterlijke in deze gebeden?
2. In welke opzichten wijst Salomo heen naar Jezus?
3. Waarom eindigt Salomo's leven slecht?

10 JOSAFAT: ‘OP U ZIJN ONZE OGEN GERICHT’

Lezen: 2 Kronieken 20

Josafat werd bevreesd (voor het grote vijandelijke leger) en zette er zijn zinnen op om de HEERE te zoeken. Hij riep een vasten uit in heel Juda. En Juda werd bijeengeroepen om bij de HEERE hulp te zoeken. Zij kwamen zelfs uit alle steden van Juda om de HEERE te raadplegen. Toen ging Josafat tussen de gemeente van Juda en Jeruzalem staan, in het huis van de HEERE, vóór de nieuwe voorhof, en zei: HEERE, God van onze vaders, bent U niet die God Die in de hemel is? Ja, U bent de Heerser over alle koninkrijken van de heidenvolken. In Uw hand is kracht en sterkte, zodat niemand tegen U kan standhouden...Onze God, zult U geen gericht over hen (Ammonieten en Moabieten) oefenen? In ons is immers geen kracht tegen deze grote troepenmacht die op ons afkomt en wij weten niet, wat wij moeten doen, maar op U zijn onze ogen gericht. Heel Juda stond voor het aangezicht van de HEERE, ook hun kleine kinderen, hun vrouwen en hun zonen. (2 Kronieken 20:3-6,12,13)

De Moabieten en Ammonieten – broedervolken (Gen.19) – komen met een groot leger om het koninkrijk van Juda te veroveren. De schrik slaat koning Josafat om het hart en hij gaat de HEERE zoeken. Hij roept een vasten uit voor het hele volk. In Jeruzalem wordt een grote gebedssamenkomst gehouden, waarin de koning voorgaat in gebed. Hij belijdt Gods Koningschap over alle volken

en in Zijn hand is kracht om te helpen. De HEERE heeft hun land aan Abraham en zijn nageslacht voor eeuwig gegeven. Ze hebben daarin gewoond en een tempel voor Zijn Naam gebouwd. Bij rampspoed zullen ze hier uit de benauwdheid tot de HEERE roepen en Hij zal hen verhoren en verlossen. Bij de intocht in Kanaän hebben ze deze volken gespaard. Nu komen ze om hen uit Gods bezit te verdrijven. Josafat bidt: ‘Onze God, zult U geen gericht over hen oefenen? In ons is immers geen kracht tegen deze grote troepenmacht die op ons afkomt, en wij weten niet, wat wij moeten doen, maar op U zijn onze ogen gericht’. De koning strijdt in de gebeden voor zijn volk in deze grote nood. De HEERE verhoort hem. Zijn Geest komt op de Leviet Jahaziël. Hij profeteert, dat ze niet bang behoeven te zijn, want de HEERE strijdt voor hen. God geeft de overwinning doordat de vijanden elkaar doden. De veldslag begint en eindigt met lofprijzing. Zo behalen ze de overwinning. Amen.

Gebed

HEERE, dank U voor deze strijd in de gebeden en voor Uw overwinning over de vijanden. Leer ons in de gebeden te strijden en te overwinnen door U. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat kun je in noodsituaties van koning Josafat leren?
2. Kan de Geest van profetie nog in de gemeente komen?
3. Waarom is lofprijzing een goed wapen in de strijd?

11 ELIA: ‘ANTWOORD MIJ, HEERE’

Lezen: 1 Koningen 18:21-46

En het gebeurde, toen men het graanoffer bracht, dat de profeet Elia naar voren kwam en zei: HEERE, God van Abraham, Izak en Israëel, laat het heden bekend worden dat U God bent in Israëel en ik Uw dienaar, en dat ik al deze dingen overeenkomstig Uw woord heb gedaan. Antwoord mij, HEERE, antwoord mij, zodat dit volk weet dat U, HEERE, de ware God bent en dat U hun hart tot inkeer gebracht hebt. Toen viel er vuur van de HEERE neer...Toen heel het volk dat zag, wierpen zij zich met hun gezicht ter aarde en zeiden: De HEERE is God, de HEERE is God!...

*...maar Elia klom naar de top van de Karmel, boog zich voorover ter aarde. Vervolgens legde hij zijn gezicht tussen zijn knieën. Hij zei tegen zijn knecht: Klim toch naar boven en kijk uit in de richting van de zee. Toen klom hij naar boven, keek uit en zei: Er is niets. Toen zei hij: Ga terug, zevenmaal. En het gebeurde bij de zevende maal dat hij zei: Zie een kleine wolk, als de hand van een man, opkomend uit de zee. En hij zei: Ga tegen Achab zeggen: Span in, daal af en laat de regen u niet ophouden. Het gebeurde ondertussen dat de hemel zwart werd van wolken en wind en er kwam een hevige regen...
(1 Koningen 18:36-39,42-45)*

Op de berg Karmel houdt Israëel een volksvergadering in verband met de grote droogte. De profeet Elia stelt het volk voor de keus: De HEERE óf Baäl dienen. Hij stelt voor twee altaren te bouwen. De god, die door vuur

antwoordt, zal God zijn. De Baälpriesters roepen luid tot hun god, maar geen vuur. Elia bidt of de HEERE zich wil bekendmaken om het volk tot erkenning van Hem te brengen. Op deze korte gebedsstrijd volgt onmiddellijk antwoord. Er valt hemelvuur op het altaar en het volk belijdt: ‘De HEERE is God!’ Hierop volgt een langere gebedsworsteling om de beloofde regen. Elia maakt zich klein voor de HEERE. Zijn knecht moet zes keer naar de zee gaan kijken of er regenwolken komen. Bij de zevende keer ziet hij een kleine wolk ter grootte van een manshand. Dat is voor Elia het teken, dat de beloofde regen komt. De lucht wordt zwart van wolken en er komt een hevige regen. Jezus zal Zijn leven offeren op het altaar van het kruis en vijftig dagen later wordt de Geest uitgestort: stromen van levend water, op het gebed van Jezus’ leerlingen. Deze voorbeelden wekken ons op om in de gebeden te blijven strijden. Amen.

Gebed

*Hemelse Vader, dank U voor Uw werk in en door Elia.
Geef ons in de gebeden te strijden voor het kennen en
erkennen van U. Om Jezus’ wil. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom zou Elia’s gebed om vuur zo vlug verhoord zijn en zijn gebed om regen zo langzaam?
2. Is de lijn Karmel-Golgotha bijbels verantwoord?
3. Is herhaling van het Karmelgebeuren mogelijk?

12 HIZKIA: ‘VERLOS ONS TOCH UIT ZIJN HAND’

Lezen: 2 Koningen 19

Toen Hizkia de brieven uit de hand van de gezanten had ontvangen en die had gelezen, ging hij naar het huis van de HEERE. Vervolgens spreidde Hizkia die brieven uit voor het aangezicht van de HEERE en Hizkia bad voor het aangezicht van de HEERE en zei: HEERE, God van Israël, Die tussen de cherubs troont, U bent het, U alleen bent de God van alle koninkrijken van de aarde, U hebt de hemel en de aarde gemaakt. Neig, HEERE, Uw oor en luister; open, HEERE, Uw ogen en zie. Hoor de woorden van Sanherib, die hij gestuurd heeft om de levende God te honen...Nu dan, HEERE, onze God, verlos ons toch uit zijn hand. Dan zullen alle koninkrijken van de aarde weten dat U, HEERE, alleen God bent. (2 Koningen 19:14-16,19)

Koning Hizkia van Juda is in grote nood. Hij is opgestaan tegen de koning van Assyrië en wil hem niet langer dienen (18:7). Hij belijdt zijn zonde en is bereid om een zware belasting te betalen (18:14). Maar de koning van Assyrië trekt met een groot leger op tegen Jeruzalem. Een commandant (Hebr. *Rab-sake*) is zijn woordvoerder. Hij spreekt het volk in het Hebreeuws toe om het van Hizkia afvallig te maken. De koning bedrijft rouw en gaat naar de tempel. Hij zendt een afvaardiging naar de profeet Jesaja die een goede boodschap heeft: de koning van Assyrië zal naar zijn land terugkeren en daar sterven. De commandant spreekt het volk opnieuw toe. Hizkia

neemt zijn brieven mee en spreidt ze in de tempel uit voor het aangezicht van de HEERE. Hij stort zijn hart uit voor Hem en strijdt in de gebeden voor de bevrijding van Jeruzalem. De HEERE antwoordt met een boodschap door de profeet Jesaja (20-34). De HEERE zal Jeruzalem bevrijden. Hizkia krijgt een teken: Dit jaar zal geoogst worden wat vanzelf gegroeid is. De volgende nacht doodt de Engel van de HEERE 185000 Assyriërs. Koning Sanherib vlucht naar Ninevé, de hoofdstad van Assyrië, waar hij later door zijn zonen vermoord wordt. Hizkia's gebedsstrijd is niet tevergeefs geweest. De HEERE heeft zijn gebeden verhoord en hem overwinning gegeven. De koning riep de HEERE aan in zijn nood en hij 'vond Zijn gunstig oneindig groot', amen.

Gebed

*Dank U, HEERE, voor Uw gebedsgenade aan koning Hizkia en voor de verhoring van zijn gebeden.
Geef ons Uw genade om in de gebeden te strijden en geef openbaring door Uw profeten. Uit genade. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Is het terecht dat koning Hizkia in opstand komt tegen de koning van Assyrië? Waarom (niet)?
2. God antwoordt Hizkia door middel van de profeet Jesaja. Doet Hij dat vandaag nog door profeten?
3. Hizkia heeft ook gestreden in de gebeden bij ernstige ziekte (Jes.38). Hoe verhoort de HEERE hem?

13 ISRAËL: ‘OCH, DAT U DE HEMEL ZOU OPEN SCHEUREN’

Lezen: Jesaja 63:7 – 65:1

Och, dat U de hemel zou open scheuren, dat U zou neerdalen, dat de bergen voor Uw aangezicht zouden wegsmelten, zoals vuur kreupelhout aansteekt en vuur het water laat opborrelen, om Uw Naam aan Uw tegenstanders bekend te maken! Laat zo de heidenvolken voor Uw aangezicht sidderen.

Toen U ontzagwekkende dingen deed, die wij niet verwachtten, daalde U neer; voor Uw aangezicht smolten de bergen weg. Ja, van oude tijden af heeft men het niet gehoord, men heeft het niet ter ore genomen en geen oog heeft het gezien, behalve U, o God, wat Hij doen zal voor wie op Hem wacht. (Jesaja 64:1-4)

De onbekende dichter van dit klaaglied behoort tot hen, die na de verwoesting van Jeruzalem in 586 v. C. zijn achtergebleven in het beloofde land. Mogelijk is het gebruikt in een samenkomst van verootmoediging en gebed. Het gebed begint met een terugblik op Gods daden in het verleden. Het verdrietige heden steekt daar schril bij af. De dichter vraagt of God wil neerzien op deze moeilijke situatie. Hij doet een beroep op Zijn nadjver, Zijn machtige daden en Zijn hart. Hij pleit op wie de HEERE is: de Vader en de Verlosser van Zijn volk. Daarna bidt Hij om een krachtig ingrijpen van God, om Zijn verschijning tot redding van Zijn volk. Laat God Zijn Naam aan Zijn tegenstanders bekendmaken en laat de heidenvolken voor Zijn aangezicht beven. De dichter

gelooft dat het wachten op de HEERE niet tevergeefs is. Hij bidt of God Zijn stilzwijgen verbreekt. Hij belijdt de schuld van Zijn volk. Opnieuw pleit Hij op Gods Vader-schap en dat Hij de Schepper van Zijn volk is: ‘Zie, aanschouw toch, wij allen zijn Uw volk. Uw heilige steden zijn een woestijn geworden’. Hij klaagt over de verwoesting van de tempel waar de vaderen God loofden. Het gebed eindigt met een vraag: ‘HEERE, zou U zich om al deze dingen inhouden? Zou U zwijgen en ons al te zeer neerdrukken?’ Dat kan toch niet? Dat wilt U toch niet? Deze bidder wacht op de HEERE! Hij ziet uit naar Gods ingrijpen. Het volgende hoofdstuk begint met: ‘Ik ben gezocht door hen die naar Mij niet vroegen, Ik ben gevonden door hen die Mij niet zochten. Tegen het volk, dat Mijn Naam niet aanriep, heb Ik gezegd: Zie, hier ben Ik, zie hier ben Ik’. Wat een verrassing! De HEERE komt helemaal van de kant van Zijn genade. Er is hoop voor deze gebedsstrijder en voor Israël in ballingschap! Amen.

Gebed

God van Israël, dank U voor dit gebed. Laat ons worstelen aan de troon van Uw genade voor Uw volk Israël en voor Christus' Gemeente. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Dit gebed doet denken aan Ps.77. Waarom?
2. Hoe moeten we Jes.63:17 verstaan?
3. Hoe heeft de HEERE dit gebed verhoord, toen en later?

14 ISRAËL: 'BEKEER ONS TOT U'

Lezen: Klaagliederen 5

Denk, HEERE, aan wat er met ons gebeurd is, aanschouw en zie onze smaad! Ons erfelijk bezit is vervallen aan vreemden, onze huizen aan buitenlanders. Wij zijn wezen zonder vader, onze moeders zijn als weduwen. Ons water drinken wij voor geld; ons hout komt tot ons voor een prijs. Wij worden op onze nek gezeten; wij zijn doodmoe, maar rust gunt men ons niet!...U, HEERE, zetelt voor eeuwig! Uw troon is van generatie op generatie! Waarom zou U ons voor altijd vergeten, zou U ons zo lange tijd verlaten? HEERE, bekeer ons tot U, dan zullen wij bekeerd zijn! Vernieuw onze dagen als vanouds. Want zou U ons geheel en al verwerpen? Zou U zozeer op ons vertoornd zijn?
(Klaagliederen 5:1-5,19-22)

In dit vijfde klaaglied wendt zich het achtergebleven volk, na de verwoesting van Jeruzalem in 586 v. C., tot de HEERE. Het bidt om Zijn ontferming. Het vraagt Gods aandacht voor wat er met het volk gebeurd is en voor de smaad van het volk: 'HEERE, gedenk en aanschouw'. Het beloofde land is nu in handen van de Babyloniërs. Veel mannen zijn gesneuveld of weggevoerd. Wezen zonder vader en moeders zonder man zijn achtergebleven. Alles is nu in handen van de bezettende macht. Voor alledaagse dingen als water en brandhout moet nu betaald worden. Ze moeten nu herendiensten verrichten. Ze zijn heel moe en rust wordt hun niet gegund. Wat een ontreddering! Er is geen

vreugde meer en de reidans is veranderd in rouw. Al het mooie, al wat het leven de moeite waard maakt, is eraf. De bidder beseft dat zonde de oorzaak van alle ellende is. Het ergste is dat de berg Sion verwoest is. Er is geen eredienst meer. Waar vroeger de feestvierende menigte was, lopen nu vossen rond. Maar dan kijkt de bidder omhoog. Gods troon - de ark – stond niet alleen in de tempel. Nee, die staat ook en vooral in de hemel en die is onwankelbaar. De Heere regeert voor eeuwig, van generatie op generatie. De dichter doet een beroep op Gods genade, om Zijn terugkeer. Hij is toch een vergevend God? Hij bidt om bekering en vernieuwing, om herstel in Zijn gunst, zoals vroeger. Verwerping en toorn kunnen toch niet het laatste zijn? Volgens latere rabbijnen moet na deze vragen over verwerping en toorn nog een keer gelezen worden: ‘HEERE, bekeer ons tot U, dan zullen wij bekeerd zijn!’ Amen.

Gebed

*Dank U, HEERE, voor dit gebed en voor verhoring.
Geef ons te strijden voor Uw volk Israël, voor Christus’
Gemeente en voor ons volk. Uit genade. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat spreekt je aan in dit gebed?
2. Wat is de situatie van Israël en van de Gemeente nu?
3. Is er nog hoop? Waarom?

15 HABAKUK: ‘UW WERK BEHOUD HET IN HET LEVEN’

Lezen: Habakuk 3

HEERE, toen ik Uw tijding hoorde, heb ik gevreesd.

HEERE, Uw werk, behoud het in het leven in het midden van de jaren, maak het bekend in het midden van de jaren; denk in Uw toorn aan ontferming!...

Al zal de vijgenboom niet in bloei staan en er geen vrucht aan de wijnstok zijn, al zal de opbrengst van de olijfboom tegenvallen en zullen de velden geen voedsel voortbrengen, al zal het kleinvee uit de kooi verdwenen zijn en er geen rund in de stallen over zijn – ik zal dan toch in de HEERE van vreugde opspringen, mij verheugen in de God van mijn heil. De HEERE Heere is mijn kracht, Hij maakt mijn voeten als die van de hinden en Hij doet mij treden op mijn hoogten.(Hab.3:2,17-19)

De profeet Habakuk leeft ongeveer 600 v. C. Hij begint zijn profetieën met een gebed (1:2-4) en hij beëindigt ze ermee. Hij worstelt met God over het onrecht in de wereld; over het onrecht in Juda en over het onrecht van de Chaldeeën, de Babyloniërs. De HEERE beantwoordt Habakuks klacht met de opdracht om gelovig op Hem te wachten: ‘De rechtvaardige zal door zijn geloof leven’ (2:4). Hij besluit zijn profetieën met een gebed.

Habakuk heeft Gods tijding gehoord: het vijfvoudige wee over de Babylonische wereldmacht (hfdst.2). Dat bericht vervult hem met vrees. Wat betekent dit voor Gods werk in de wereld, voor Zijn volk? Hij gaat bidden: ‘HEERE, Uw werk, behoud het in het leven...maak het

bekend. In Uw toorn denk aan Uw ontferming'. Het gaat Habakuk om Gods werk en om Zijn ontferming. Wat een zuivere toon! En dan profeteert hij over Gods verschijning aan Zijn volk tijdens de woestijnreis op weg naar het beloofde land, tot redding van Zijn volk en tot vernietiging van Zijn vijanden. De profetie over Gods komst heeft een heftige uitwerking op de profeet. Hij staat te trillen op zijn benen. Maar, God zij dank, hij vindt zijn evenwicht terug. Hij eindigt zijn gebedslied met een geloofsbelijdenis. Wat de vijand ook zal aanrichten – hoe troosteloos alles er ook uit zal zien – toch (nochtans) zal hij in de HEERE van vreugde opspringen en zich verheugen in de God van Zijn heil. De HEERE is zijn kracht en Hij brengt hem op een hoge veilige plaats, uitgeheven boven alle moeiten. Habakuks gebedsstrijd wordt uit genade bekroond. De HEERE is zijn alles! Met Hem overwint hij! Amen.

Gebed

Hemelse Vader, dank U voor Habakuks gebed en geloof. Laat ons gebedsliederen zingen en door geloof overwinnen. In Jezus' Naam. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Herken je je in Habakuks gebed? Waarom (niet)?
2. Heeft Gods verschijning ook betrekking op het heden en de toekomst?
3. Hoe kan Habakuks geloofsbelijdenis je tot steun zi

16 DANIËL: ‘HEERE, VERGEEF EN DOE HET’

Lezen: Daniël 9:1-23

Nu dan, onze God, luister naar het gebed van Uw dienaar en naar zijn smeekbeden. Doe, omwille van de Heere, Uw aangezicht lichten over Uw heiligdom, dat verwoest is. Neig Uw oor, mijn God, en hoor! Open Uw ogen om onze verwoestingen en de stad te zien waarover Uw Naam is uitgeroepen, want wij werpen onze smeekbeden niet voor U neer op grond van onze gerechtigheden, maar op grond van Uw grote barmhartigheid. Heere, luister. Heere, vergeef. Heere, sla er acht op en doe het, wacht niet langer – omwille van Uzelf, mijn God. Over Uw stad en over Uw volk is immers Uw Naam uitgeroepen. Terwijl ik nog sprak en bad...kwam de man Gabriël...snel aangevlogen en raakte mij aan, omstreeks de tijd van het avondoffer. Hij begon mij te onderwijzen en sprak met mij...(Daniël 9:17-22)

Daniël (‘God verschaft recht’) is een Joodse balling uit de zesde eeuw voor Christus, die hoge bestuursfuncties bekleedt in het Babylonische en Perzische wereldrijk. Hij is een profeet van de God van Israël (Mt.24:15). In het bovenvertrek van zijn huis heeft hij open ramen richting Jeruzalem. Drie keer per dag gaat hij hier op zijn knieën om de HEERE te bidden en te danken (6:11). Daniël onderzoekt ook de Schriften. In de boekrol van Jeremia (25:11,12) leest hij dat de ballingschap in Babel zeventig jaar zal duren. Die periode is nu bijna voorbij. Deze ontdekking brengt Daniël ertoe om de HEERE te zoeken ‘in gebed en met smeekbeden, met vasten, en in zak en

as'. Is er geen verootmoediging nodig, voordat de HEERE Zijn beloften kan vervullen (Lev.26:40-42)? Daniël belijdt Gods trouw en de zonden van zijn volk. Hij is één in de nood en in de schuld ('wij')! Het volk is ongehoorzaam geweest aan Gods geboden en heeft naar Gods profeten niet geluisterd. God heeft Zijn bedreigingen uitgevoerd, want 'Hij is rechtvaardig'. Daniël roept Gods grote daden in herinnering: de uittocht uit Egypte. Hij doet een beroep op Gods gerechtigheden tegenover de *ongerechtigheden* van zijn volk. Hij strijdt in de gebeden voor Gods vergeving en ontferming. Hij pleit daarbij op de HEERE zelf. Jeruzalem is toch *Zijn* stad en Israël toch *Zijn* volk waarover Zijn Naam is uitgeroepen? Terwijl Daniël nog aan het bidden is, verschijnt de engel Gabriël die hem Gods toekomst voor Zijn volk bekendmaakt. De HEERE verhoort gebeden, toen en vandaag! Amen.

Gebed

*Dank U, HEERE, voor Uw werk in en door Daniël.
Geef dat we met hem strijden voor de vervulling van Uw
beloften voor Jeruzalem en Israël. Om Jezus' wil. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom zijn verootmoediging en schuldbelijdenis nodig voor de vervulling van Gods beloften?
2. Hoe kun je één worden in de nood en in de schuld?
3. Waarin overtreft Jezus Daniël?

17 EZRA: ‘IK BEN TE ZEER BESCHAAMD’

Lezen: Ezra 9 – 10:1

Tegen het avondoffer stond ik (Ezra) op uit mijn verootmoediging...en ik boog mij op mijn knieën en spreidde mijn handen uit tot de HEERE, mijn God. En ik zei: Mijn God, ik ben te zeer beschaamd en te schande geworden om mijn gezicht tot U op te heffen, mijn God, want onze ongerechtigheden zijn talrijk geworden, tot boven ons hoofd, en onze schuld is groot geworden tot aan de hemel...HEERE, God van Israël, U bent rechtvaardig, want er is ons gelegenheid tot ontkoming gelaten, zoals op deze dag. Zie ons voor Uw aangezicht in onze schuld, want er is niemand die hierom voor Uw aangezicht staande kan blijven. (Ezra 9:5,6,15)

Ezra (‘hulp is God’) is een priester en Schriftgeleerde die de Perzische koning adviseert over Joodse zaken. In opdracht van de koning gaat hij in 458 v .Chr. naar Jeruzalem met ongeveer 1500 mannen en 250 Levieten. Na een voorspoedige reis komen ze in Jeruzalem aan.

Daar hoort Ezra dat eerder teruggekeerde ballingen met heidense vrouwen zijn getrouwd. De leiders zijn hen hierin voorgegaan. Deze vermenging grijpt Ezra zo aan, dat hij van verdriet zijn kleren scheurt, de haren uit zijn hoofd en baard trekt en verbijsterd neerzit. Allen ‘die beven voor de woorden van de God van Israël’ voegen zich bij hem. Ezra blijft ontzet zitten tot het avondoffer om dan aan het gebed deel te nemen. Hij knielt neer en spreidt zijn handen uit tot de HEERE. Hij stort zijn hart voor Hem uit. Hij is persoonlijk beschaamd wegens de

zonden van zijn volk. Het volk heeft Gods gebod overtreden: zich niet met de heidense bevolking te vermengen. Gods toorn is daardoor opgewekt. Ezra belijdt: ‘HEERE, God van Israël, U bent rechtvaardig, want er is ons gelegenheid tot ontkoming (uit de ballingschap) gelaten, zoals op deze dag. Zie ons voor Uw aangezicht in onze schuld, want er is niemand die hierom voor Uw aangezicht staande kan blijven’. Terwijl Ezra zich vernedert voor de HEERE voegen veel mannen, vrouwen en kinderen zich bij hem, die ook huilen. Dan staat Sechanja op, die de ontrouw van het volk belijdt en voorstelt om een verbond met de HEERE te sluiten om de heidense vrouwen en hun kinderen weg te sturen. Hij zegt tegen Ezra: ‘Sta op, want op u rust de zaak en wij zullen met u zijn: wees sterk om te handelen’ (10:1-4). Ezra staat op en gaat aan het werk. Zijn gebedstrijd wordt bekroond en gezegend. Amen.

Gebed

*HEERE, dank U voor Uw werk in en door Ezra.
Verleen ons Uw genade om één te worden met de nood
en de schuld van Uw volk Israël, van Christus’ Gemeente
en van ons Nederlandse volk. In Jezus’ Naam. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Is er vandaag nog vermenging? Hoe? Wat te doen?
2. Hoe kun je één worden in de nood en in de schuld?
3. Word je door deze geschiedenis bemoedigd? Hoe?

18 LEVIETEN: ‘U HEBT GETROUW GEHANDELD’

Lezen: Nehemia 9

Welnu, onze God, o grote, geweldige en ontzagwekkende God, Die het verbond en de goedertierenheid in acht neemt, laat al de moeite die ons heeft getroffen niet gering zijn voor Uw aangezicht: onze koningen, onze vorsten, onze priesters, onze profeten en onze vaderen, heel Uw volk, vanaf de dagen van de koningen van Assyrië tot op deze dag. U bent echter rechtvaardig geweest in alles wat ons overkomen is. Want U hebt getrouw gehandeld, maar wij hebben goddeloos gehandeld...Zie, vandaag zijn wij slaven en het land dat U aan onze vaderen hebt gegeven om de vrucht en het goede daarvan te eten... vanwege onze zonden. Zij heersen over onze lichamen en over onze dieren naar hun goeddunken en wij zijn in grote benauwdheid. Op grond van dit alles sluiten wij een vaste overeenkomst en stellen die op schrift, met het zegel van onze vorsten, Levieten en priesters. (Nehemia 9:32,33,36-38)

Nehemia (‘de HEERE heeft getroost’) is schenker van de Perzische koning Arthasasta. Hij wordt in 445 v. C. op zijn verzoek door de koning naar Jeruzalem gestuurd om de stad te herbouwen. Hij is daar twaalf jaar stadhouder. In 433 v. C. keert hij terug naar de koning, maar na verloop van tijd gaat hij weer naar Jeruzalem. In Nehemia 9 komen de Israëlieten bijeen voor een dag van vasten en gebed. Ze gaan staan en doen belijdenis van hun zonden en die van het voorgeslacht. Uit het wetboek van de

HEERE wordt voorgelezen. Een kwart deel van de dag en daarna eenzelfde tijd om schuld te belijden en zich neer te buigen voor de HEERE. Op een verhoging staan de Levieten Jesua, Bani en anderen, die met luide stem tot de HEERE roepen. Daarna bevelen ze het volk op te staan en de HEERE te loven. De Levieten treden hier op de voorgrond, terwijl Ezra en Nehemia op de achtergrond blijven. Na de lofprijzing doen de Levieten schuldbelijdenis voor hun volk; een boetegebed dat in en na de ballingschap meer voorkomt (Ezra 9, Dan.9). In dit gebed spreken ze over de schepping, Abraham, de uittocht, de woestijnreis en het land tijdens de richters en de koningen. Het gebed eindigt met een gebed om ontferming. De Levieten doen een beroep op Gods trouw en belijden Zijn rechtvaardigheid. De noodsituatie van Gods volk leggen ze aan Hem voor. Ten slotte sluiten ze een verbond met de HEERE om zich aan Hem toe te wijden.

Gebed

Dank U, Vader, voor Uw werk in en door deze Levieten. Maak ons klein en geef ons lofprijzing, schuldbelijdenis en verbondsvernieuwing. Uit genade. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wanneer wordt deze dag van vasten en gebed gehouden? Waarom?
2. Waarom geven Levieten leiding aan deze dag?
3. Zijn er vandaag zulke dagen nodig? Waarom?

19 ANNA: ‘GOD DIENEN MET VASTEN EN BIDDEN’

Lezen: Lukas 2:22-40

Ook Anna was er, een profetes, een dochter van Fanuël, uit de stam van Aser. Zij was op hoge leeftijd gekomen en had na haar meisjesjaren zeven jaar met haar man geleefd. En zij was een weduwe van ongeveer vierentachtig jaar, die de tempel niet verliet en met vasten en bidden God dag en nacht diende.

En zij kwam er op dat moment bij staan en beleed eveneens de Heere en zij sprak over Hem tot allen die de verlossing in Jeruzalem verwachtten. (Lukas 2:36-38)

Bij de voorstelling van de pasgeboren Jezus in de tempel, naar de wet van de HEERE, worden we verrast door Simeon en Anna, een profeet (‘de Heilige Geest was op hem’) en een profetes. Jezus is gekomen om wet en profeten – het Oude Testament – tot volheid te brengen.

Twee getuigen om te bevestigen, dat Hij de beloofde Messias is. En wat getuigen ze van Hem!

Anna (‘begenadigde’) is een dochter van Fanuël (‘aangezicht van God’), uit de stam van Aser; één van de tien ‘verloren’ stammen, die naar Assyrië in ballingschap gegaan zijn. Als Simeon tot één van de twee stammen behoort en Anna tot de tien stammen, dan is heel Israël hier vertegenwoordigt. Anna is ongeveer vierentachtig jaar oud en al heel lang weduwe. Ze is maar zeven jaar getrouwd geweest. De huwbare meisjesleeftijd was toen ongeveer twaalf jaar. Ze is standvastig geweest in haar ongehuwd blijven om zich te wijden aan de dienst van de

HEERE. Ze is voortdurend in de tempel – het huis van de HEERE – om dag en nacht God te dienen met vasten en bidden. Daarbij verwacht ze ‘de verlossing – de loskoop van de zonden – in Jeruzalem’. Geen betere plaats en geen betere bezigheid! En dat in een tijd van diep geestelijk verval. Maar Anna is en blijft door Gods genade op haar post. Wat een voorbeeld! Daar Anna steeds in de tempel is, is zij getuige van Jezus’ voorstelling door Jozef en Maria en van Simeons profetie met het Kind Jezus in zijn armen. Ze komt er bij staan en belijdt Jezus als Heere. Ze looft God als een soort antifoon (beurtzang) op de lofzang van Simeon. Hier is de gemeenschap van gelovigen die samen God groot maken. Anna is er zo vol van dat ze over Jezus spreekt tot allen die in Jeruzalem de verlossing verwachten. Zo wordt de komst van Jezus in Jeruzalem bekend gemaakt. Wat een genadige bekroning van Anna’s jarenlange gebedsstrijd in de tempel! Laten we ook volharden!

Gebed

*HEERE, dank U voor Uw werk in en door Anna.
Maak ons trouw in Uw Gemeente om te bidden en te vasten voor de komst van Uw Koninkrijk. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat is het geheim van Anna’s volharding?
2. Zijn er vandaag nog zulke gelovigen?
3. Wat zegt de Bijbel over het ongehuwd zijn?

20 KANANESE VROUW: ‘JA, HEERE, MAAR DE HONDJES’

Lezen: Mattheüs 15:21-28

Maar zij (de Kananese) vrouw kwam dichterbij, knielde voor Hem (Jezus) neer en zei: Heere, help mij! Hij antwoordde echter en zei: Het is niet behoorlijk het brood van de kinderen te nemen en naar de hondjes te werpen. Zij zei: Ja, Heere, maar de hondjes eten ook van de kruimels die er vallen van de tafel van hun bezitter. Toen antwoordde Jezus en zei tegen haar: O vrouw, groot is uw geloof; het zal gebeuren zoals u wilt. En haar dochter was vanaf dat moment gezond. (Mt.15:25-28)

Jezus' gerucht verspreidt zich tot buiten de grenzen van Israël. Een heidense vrouw, afkomstig van Kanaän, de zoon van Cham, en geboren in Syro-Fenicië (Mk.7:26) hoort van Jezus en de wonderen die Hij doet. Ze heeft een dochter die in de macht van een duivel is. Wanneer Jezus in haar omgeving komt, gaat ze naar Hem toe. Ze roept: 'Heere, Zoon van David, ontferm U over mij! Mijn dochter is ernstig door een demon bezeten'. Jezus zwijgt op haar hulpgeroep. Is Hij verwonderd over het geloof van deze heidense vrouw? Zijn leerlingen willen haar wegsturen. Ze willen niet nageroepen worden. En dan zegt Jezus: 'Ik ben alleen maar gezonden naar de verloren schapen van het huis van Israël'. Dat is Zijn opdracht; beperkt tot het Joodse volk tijdens Zijn aardse verblijf (Mt.10:6). Wat een teleurstelling! Maar deze vrouw

laat zich niet uit het veld slaan. Ze komt dichterbij, valt voor Jezus neer en zegt: 'Heere, help mij!' Maar Jezus antwoordt: 'Het is niet behoorlijk het brood van de kinderen te nemen en naar de hondjes – zo worden heidenen in die tijd genoemd – te werpen'. Wat een beproeving! Maar ze geeft het niet op. Ze vernedert zich en zegt: 'Ja, Heere, maar de hondjes eten ook van de kruimels die er vallen van de tafel van hun bezitter'. Haar geloof is vindingrijk. Ze erkent dat ze geen recht heeft als heidense vrouw, maar ze heeft Jezus echt nodig voor haar dochter. Ze noemt zichzelf een hondje en wil kruimels eten. Jezus zegt: 'O vrouw, groot is uw geloof; het zal gebeuren zoals u wilt'. Haar dochter is vanaf dat moment gezond. Ze heeft in het geloof gestreden in de gebeden en overwonnen! Amen.

Gebed

Heere Jezus, Redder van de volken, dank U voor het geloof en gebed van deze heidense vrouw. Geef ons geloof om te strijden in de gebeden. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat leer je van Jezus Die grenzen doorbreekt?
2. Hoe kun je overwinnen in geloofsbeproeving?
3. Ken je voorbeelden van bevrijding van gebondenen in de Bijbel, in de geschiedenis en in onze tijd?

21 EEN WEDUWE: ‘DOE MIJ RECHT’

Lezen: Lukas 18:1-14

En er was een weduwe in dezelfde stad en zij kwam voortdurend naar hem (de rechter) toe en zei: Doe mij recht tegenover mijn tegenpartij. En hij wilde een tijd lang niet. Daarna echter zei hij bij zichzelf: Hoewel ik God niet vrees en geen mens ontzie, toch zal ik, omdat deze weduwe mij lastig valt, haar recht doen, opdat zij uiteindelijk niet komt en mij in het gezicht slaat. En de Heere zei: Hoor, wat de onrechtvaardige rechter zegt. Zal God dan geen recht doen aan Zijn uitverkorenen, die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij hen soms lang laat wachten? Ik zeg u, dat Hij hun met spoed recht zal doen. Maar zal de Zoon des mensen, als Hij komt, wel het geloof op de aarde vinden? (Lukas 18:3-8)

Jezus spreekt over de komst van Zijn Koninkrijk; over Gods gericht dat scheiding brengt: de één zal aangenomen en de ander zal achtergelaten worden. Met het oog op de gebeurtenissen in de laatste dagen vóór Zijn terugkomst vertelt Jezus de gelijkenis van de weduwe en de onrechtvaardige rechter. Het is een verhaal uit het dagelijkse leven met een boodschap: Altijd bidden en de moed niet verliezen! Alleen door biddend te leven is er volharding tot het einde om gered te worden (Mt.24:13)! In een zekere stad woont een rechter, die God niet vreest en geen mens ontziet; een bruto van een mens. Hoe kan zo'n man rechter zijn? Een ramp voor de stad! Er is een weduwe die haar recht bij hem zoekt. Voortdurend doet ze een beroep op hem: ‘Doe mij

recht!’, maar hij weigert. Mogelijk, omdat er niets aan haar te verdienen is. Na lange tijd – de weduwe blijft hem lastig vallen – wordt de rechter bang. De weduwe zou hem aan kunnen aanvliegen en hem in zijn gezicht slaan. Wat een afgang voor hem als rechter! Daarom besluit hij haar uiteindelijk recht te doen. Haar volharding is niet tevergeefs. Na dit verhaal vraagt Jezus: ‘Zal God dan geen recht doen aan Zijn uitverkorenen – de lievelingen van Zijn hart - die dag en nacht tot Hem roepen, hoewel Hij hen soms lang laat wachten?’ God is de volmaakt rechtvaardige Rechter Die Zijn kinderen volmaakt lief heeft. Om wijze redenen laat Hij hen soms lang wachten op gebedsverhoring. Maar het is ondenkbaar, ja onmogelijk, dat Hij hun geen recht doet! ‘Met spoed zal Hij recht doen!’ Dat mogen ze verwachten en dat ervaren ze. Maar wanneer Ik terugkom – vraagt Jezus – zal Ik dan dit volhardende geloof vinden? Een *open* vraag! Wat is jouw antwoord? Amen.

Gebed

Dank U, Heere Jezus, voor deze gelijkenis en deze vraag. Geef ons volhardend geloof en gebed. Uit genade. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom Jezus’ aansporing om te blijven bidden?
2. Hebben Gods kinderen recht op verhoring?
3. Zal dit geloof er zijn bij Jezus’ terugkomst?

22 JEZUS: ‘MAAR UW WIL GESCHIEDE’

Lezen: Lukas 22:39-46

En Hij (Jezus) verwijderde zich van hen ongeveer een steenworp afstand, knielde neer en bad: Vader, als U wilt, neem deze drinkbeker van Mij weg; maar laat niet Mijn wil, maar de Uwe geschieden. En aan Hem verscheen een engel uit de hemel, die Hem versterkte. En Hij kwam in zware zielenstrijd en bad des te vuriger. En Zijn zweet werd als grote druppels bloed, die op de aarde neervielen. (Lukas 22:41-44)

Na de Paschaviering en de instelling van het Heilig Avondmaal gaat Jezus naar Gethsémané (‘olijvenpers’), een tuin aan de voet van de Olijfberg bij Jeruzalem. Een vertrouwde plaats waar Hij regelmatig naar toe gaat om te bidden. Hier bereidt Hij zich voor op Zijn gevangenneming en kruisiging. Juist nu heeft Hij de gemeenschap met Zijn Vader nodig. Zijn leerlingen volgen Hem. Daar aangekomen zegt Hij tegen hen: ‘Bidt dat u niet in verzoeking komt’: Wees op je hoede voor de satan, die jullie ten val wil brengen.

Jezus gaat nu verder de hof in, ongeveer een steenworp ver. Hij wil alleen zijn met Zijn Vader. Nederig knielt Hij voor Hem neer. Hij bidt: ‘Vader, als U wilt, neem deze drinkbeker van Mij weg; maar laat niet Mijn wil, maar de Uwe geschieden’. Nu Zijn gevangenneming en kruisiging zo dichtbij zijn grijpt de angst Hem aan. Hij moet de beker drinken die gevuld is met de toorn van God tegen de zonde én met vreselijk lijden en sterven. Hier schrikt Hij voor terug. In Zijn angst roept Hij: ‘Vader, als U wilt,

neem deze drinkbeker van Mij weg'. De wil van Zijn Vader zet Hij voorop. Hij onderwerpt zich aan Hem! 'Neem deze drinkbeker van Mij weg', want dit lijden is te veel en te zwaar. Ik kan het niet aan. Jezus uit Zijn angst, maar laat onmiddellijk volgen. 'Laat niet Mijn wil, maar de Uwe geschieden'. De wil van Zijn Vader kent Hij. Hij moet lijden en sterven voor de verzoening van de zonde. Hij bidt: 'Laat die wil geschieden!' De Vader verhoort Hem uit de angst (Hebr.5:7). Hij stuurt een engel om Hem te versterken. In deze zware gebedsstrijd bidt Hij om overgave aan de wil van Zijn Vader. Daarin is Hij krachtbron en voorbeeld voor ons in moeilijke omstandigheden! Amen.

Gebed

Liefdevolle Jezus, dank U voor Uw roepen tot Uw Vader in grote angst en voor Uw overgave aan Hem. Geef ons gebed en overgave aan Uw Vader in moeilijke situaties. Omwille van Uw offer. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Hoe kun je met angst omgaan volgens de Bijbel?
2. Jezus bidt: 'Laat Uw wil geschieden' die aan Hem bekend is. Bid jij 'Uw wil geschiede' ook zo?
3. Strijdt Jezus nog in de gebeden (Rom.8:34; Hebr.7:25; 1 Joh.2:1)? Waarom wordt dit 'pleiten' genoemd?

23 JEZUS' LEERLINGEN: 'EENSGEZIND VOLHARDEN IN BIDDEN EN SMEKEN'

Lezen: Handelingen 1:1-14

Toen keerden zij (Jezus' leerlingen) terug naar Jeruzalem, van de berg die de Olijfberg genoemd wordt, die vlakbij Jeruzalem is en daar een sabbatsreis vandaan ligt. En toen zij in Jeruzalem gekomen waren, gingen zij naar de bovenzaal en bleven daar, namelijk Petrus en Jakobus en Johannes en Andreas...

Dezen bleven allen eensgezind volharden in het bidden en smeken, met de vrouwen en Maria, de moeder van Jezus, en met Zijn broers. (Handelingen 1:12-14)

Na Jezus' hemelvaart vanaf de Olijfberg gaan Zijn leerlingen terug naar Jeruzalem. De afstand is een sabbatsreis van achthonderdtachtig meter, ongeveer een kwartier lopen; de afstand voor de sabbat zonder overtreding van het gebod. De leerlingen keren terug met grote blijdschap; vol van wat ze gezien en gehoord hebben. Vreugde in de Heere is de *bron* en gehoorzaamheid is de *stroom* die uit deze bron vloeit. Op de vaste gebedstijden tijdens het morgen- en avondoffer zijn ze in de tempel om God loven te en te danken. Daarnaast komen ze bijeen in de opperzaal. Mogelijk dezelfde waar ze met Jezus het laatste pascha gevierd hebben. Dit bovenvertrek – waar het stil en koel is – dient als plaats van afzondering om daar biddend de komst van de beloofde Geest te verwachten; in gehoorzaamheid aan Jezus' opdracht. De vrouwen, die Jezus gevolgd waren en Hem gediend hadden - Maria

Magdalena en anderen - zijn er ook bij. Verder zijn Jezus' moeder en Zijn broers aanwezig. Als kinderen van de hemelvaart zijn ze hier bijeen; als mannen en vrouwen, maar niet gescheiden zoals in de synagoge. Bloedverwantschap en broederschap in het geloof vallen hier samen. Wat schittert Gods genade in deze gelovigen! Zij volharden eendrachtig in het bidden en smeken om de komst van de beloofde Trooster. Ze zullen allen tegelijk hardop gebeden hebben zoals gebruikelijk in de synagoge. 'Volharden' wijst op het trouw in acht nemen van bepaalde gebedstijden. Zij doen dat eensgezind. Een heerlijke gave waaraan de belofte van verhoring is verbonden (Mt.18:19)! Ze ervaren de zegen van de gehoorzaamheid. Ze ontvangen genade (eensgezindheid) op genade (volharding). De belofte van de komst van de Heilige Geest geeft hun de kracht om vol te houden. Hun gebed wordt na tien dagen verhoord. Zo wordt het Pinksteren en zo blijft het Pinksteren (2:42)! Amen.

Gebed

*Vader in de hemel, dank U voor Uw belofte van de komst van Uw Geest en voor het volhardend gebed.
Vervul Uw belofte aan ons. Om Jezus' wil. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Geldt Jezus' opdracht en belofte ook voor ons?
2. Naast de erediensten bidstonden, ook vandaag?
3. Ken je de zegen van het samen bidden?

24 STRIJDEN IN DE GEBEDEN IN HET PERSOONLIJKE LEVEN

Lezen: 2 Korinthiërs 12:1-10

En opdat ik mij door het allesovertreffende karakter van de openbaringen niet zou verheffen, is mij een doorn in het vlees gegeven, een engel van de satan, om mij met vuisten te slaan, opdat ik mij niet zou verheffen. Hierover heb ik de Heere driemaal gesmeekt dat hij van mij weg zou gaan. Maar Hij heeft tegen mij gezegd: Mijn genade is voor u genoeg, want Mijn kracht wordt in zwakheid volbracht. Daarom zal ik veel liever roemen in mijn zwakheden, opdat de kracht van Christus in mij komt wonen. Daarom heb ik een behagen in zwakheden: in smadelijke behandelingen, in noden, in vervolgingen, in benauwdheden, om Christus' wil. Want wanneer ik zwak ben, dan ben ik machtig. (2 Korinthiërs 12:7-10)

De apostel Paulus heeft in de gebeden gestreden voor medegelovigen. Hier vertelt hij over een gebedsstrijd in zijn persoonlijke leven. Deze staat in verband met de ontvangen openbaring van Gods heerlijkheid: opgenomen in het hemelse paradijs. De HEERE heeft Paulus een doorn in zijn lichaam gegeven; een doorn die hem steekt en kwelt, waar hij veel last van heeft. Die doorn is 'een engel van de satan om hem met vuisten te slaan'. Hij wordt gebeukt en afgeranseld. Paulus lijdt zwaar: lichamelijk en geestelijk door satan, Gods tegenstander. Hij gebruikt hier mensen voor: de vijanden van het Evangelie. Satan wil Paulus zwaar laten lijden om zijn dienst in het Evangelie onmogelijk te maken. De

HEERE gebruikt dit echter om hem te beschermen voor hoogmoed vanwege de heerlijke openbaring die hij ontvangen heeft. Wat satan ten kwade bedenkt, wendt God ten goede. Hij regeert en satan is aan Hem onderworpen. Ook dit zware lijden werkt mee ten goede: Paulus ontvangt Gods kracht in zijn zwakheid! De Heilige Geest heeft Paulus dit laten zien en daarom roemt hij in Gods genade, terwijl hij ervaart hoe zwak hij is in zichzelf. In dit zware lijden smeekt Paulus tot driemaal toe of zijn verhoogde Heere (*Kurios*) die doorn wil wegnemen. Zijn gebed wordt verhoord, maar niet op de door hem gevraagde manier. De pijnlijke doorn wordt niet weggenomen, maar hij ontvangt Jezus' genade: Zijn kracht in Paulus' zwakheid. Die genade is ruimschoots genoeg om door te gaan met zijn werk in de dienst van het Evangelie. Als Paulus' zwakheid de situatie is waarin Jezus' kracht pas ten volle zijn werk kan doen, dan wil Paulus graag roemen in zijn vele zwakheden! Amen.

Gebed

Dank U, Heere Jezus, voor Uw werk in Paulus. Verhoor onze gebeden op de manier die goed voor ons is. Laat Uw genade genoeg zijn, omwille van Uw offer. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Ken je andere verklaringen voor Paulus' doorn?
2. Herken je zijn gebedsworsteling?
3. Ervaar je Gods kracht in je zwakheden? Hoe?

25 STRIJDEN IN DE GEBEDEN IN HET HUWELIJKSLEVEN

Lezen: Genesis 25:19-34

Izak was veertig jaar oud, toen hij Rebekka,... voor zich tot vrouw nam. Izak bad vurig tot de HEERE in het bijzijn van zijn vrouw, want zij was onvruchtbaar. En de HEERE liet zich door hem verbidden, zodat Rebekka, zijn vrouw, zwanger werd....Toen nu de tijd om te baren voor haar aangebroken was, zie, er was een tweeling in haar schoot.(Genesis 25:20,21,24)

Izak heeft zijn vrouw Rebekka ontvangen in de weg van het gebed. Abraham heeft ongetwijfeld gebeden toen zijn dienaar op reis ging om een bruid voor Izak te zoeken. De dienaar heeft onderweg gebeden en ook Izak zelf. Tegen het vallen van de avond gaat hij naar buiten om in het veld te bidden en dan ziet hij het reisgezelschap terugkomen met Rebekka. Hij brengt haar in de tent van zijn moeder Sara. Hij trouwt met haar en hij heeft haar lief. Zo wordt Izak getroost na het verlies van zijn moeder Sara. Izak is dan veertig jaar oud. Bij Rebekka's vertrek naar Kanaän hebben de gezinsleden haar gezegend: 'Zuster van ons, word tot duizenden van tienduizenden' (24:60). Maar Rebekka blijft twintig jaar onvruchtbaar. Izak is zestig jaar, wanneer Ezau en Jakob geboren worden. Wat een beproeving voor Izak en Rebekka! Niet alleen hun persoonlijk geluk staat op het spel, maar ook de vervulling van Gods beloften. Heeft Hij niet aan Abraham beloofd: 'Ik zal u tot een groot volk maken' (12:2) en 'Kijk toch naar de hemel en tel de

sterren, als u ze kunt tellen...Zo talrijk zal uw nageslacht zijn' (15:5)? Dit brengt Izak tot een vurig gebed in het bijzijn van zijn vrouw. Hij strijdt in de gebeden dat Rebekka vruchtbaar zal worden en dat Gods beloften vervuld zullen worden. Rebekka is daar getuige van. Wat zal haar dat goed gedaan hebben! Izak volhardt in geloof en gebed en hij wordt niet teleurgesteld. De HEERE laat zich verbidden. Rebekka wordt zwanger; van een tweeling. Wat een verrassing en vreugde! Izak heeft gebeden om een zoon en nu krijgen ze er twee. De HEERE geeft boven denken en bidden! En wanneer de kinderen in haar moederschoot tegen elkaar stoten, gaat Rebekka naar de HEERE. Hij maakt haar bekend wat er met de twee zonen zal gebeuren. Het gebed neemt in deze jaren een grote plaats in het leven van Izak en Rebekka in. Helaas, zijn ze later uit elkaar gegroeid door Izaks voorliefde voor Ezau en Rebekka's voorliefde voor Jakob. Het samen bidden heeft daar onder geleden. Wat jammer! Voor ons een baken in zee! Amen.

Gebed

*HEERE, dank U, voor Uw werk in Izak en Rebekka.
Laat het huwelijksleven een leven in gebed zijn. Amen.*

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom is Rebekka zo lang onvruchtbaar?
2. Zijn er meer Bijbelse voorbeelden van samen bidden?
3. Wat is nodig om in het huwelijk samen te bidden?

26 STRIJDEN IN DE GEBEDEN IN HET GEZINSLEVEN

Lezen: Job 1

Zijn (zeven) zonen (van Job) waren gewoon om een maaltijd aan te richten, ieder op zijn beurt in eigen huis. Zij stuurden dan boden en nodigden hun drie zusters uit om met hen te eten en te drinken. Het gebeurde dan, als de dagen van de maaltijden voorbij waren, dat Job hen bij zich riep en hen heiligde. Hij stond 's morgens vroeg op en bracht brandoffers, voor ieder van hen één, want Job zei: Misschien hebben mijn kinderen gezondigd en God in hun hart vaarwel gezegd. Zo deed Job alle dagen. (Job 1:4,5)

De godvrezende Job heeft een gezin van tien kinderen. . Zijn zonen hebben de gewoonte om in hun huis om de beurt een maaltijd te houden waarbij ze hun zusters uitnodigen . Wat mooi en goed! Niemand wordt buitengesloten. Job zal hier ongetwijfeld dankbaar en blij voor geweest zijn. Hij ziet nauwlettend toe dat hun onderlinge verhouding én hun verhouding met God goed blijft. Wanneer de dagen van hun maaltijden voorbij zijn, roept hij zijn kinderen bij zich en heiligt hij hen: hij wijdt ze toe aan de HEERE en Zijn liefdedienst. Job staat dan 's morgens vroeg op – voordat het werk op zijn groot veebedrijf begint – en brengt dan brandoffers ‘voor ieder van hen één’; offers om God te eren én om verzoening te doen (Lev.1:4). Job doet dit, omdat hij er rekening mee houdt, dat zijn kinderen tijdens hun maaltijden gezondigd kunnen hebben en in hun hart God vaarwel gezegd

kunnen hebben. Job heeft zelfkennis. Hij is ook jong geweest en hij weet dat overvloedige maaltijden gemakkelijk tot uitpattingen kunnen leiden: teveel eten en drinken, ongepaste taal uitslaan en God vergeten: Hem niet danken voor de maaltijden en Hem niet bidden om Zijn zegen. Daarom roept hij zijn kinderen bij zich en heiligt ze om ze voor te bereiden op de brandoffers. Job zal daar ongetwijfeld bij gesproken en gebeden hebben, al staat dat niet beschreven. Hij doet dit ‘alle dagen’. Hij staat op de bres voor zijn kinderen. Hij strijdt voor hen met offers en gebeden. Hij is priester in zijn gezin. Een voorbeeld voor alle ouders, in het bijzonder voor de vaders! Wat zal Job dankbaar geweest zijn, dat hij dit gedaan heeft, toen hij op één dag al zijn kinderen verloor door het instorten van het huis van zijn oudste zoon waar ze bijeen waren voor een maaltijd! Van het in het gezin strijden in de gebeden krijg je nooit spijt. De HEERE zegent dat! Amen.

Gebed

Dank U, HEERE, voor Uw werk in en door Job. Geef dat we op de bres mogen staan voor onze kinderen en jongeren. Om Jezus' wil. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Hoe zou je Jobs voorbeeld in praktijk kunnen brengen?
2. Zijn er nog meer zulke Bijbelse voorbeelden?
3. Hoe wordt er in jouw gezin en familie gebeden?

27 STRIJDEN IN DE GEBEDEN IN HET GEMEENTELEVEN

Lezen: Handelingen 12

En toen hij (koning Herodes) zag dat het de Joden welgevallig was, ging hij verder door ook Petrus te grijpen (het waren de dagen van de ongezuurde broden); en toen hij ook die gegrepen had, zette hij hem in de gevangenis en gaf hem over aan vier wachten, elk bestaande uit vier soldaten, om hem te bewaken, omdat hij hem na het pascha wilde voorleiden aan het volk. Petrus werd dus in de gevangenis bewaakt; maar door de gemeente werd voortdurend voor hem gebeden. (Handelingen 12:3-5)

Koning Herodes Agrippa - kleinzoon van de kindermoordenaar van Bethlehem - spant zich in om de gunst van de godsdienstige Joodse leiders te verwerven en die te behouden. In de tijd dat Barnabas en Paulus naar Jeruzalem komen om de gelovigen een financiële *handreiking* te doen (11:30), slaat koning Herodes de *hand* aan sommige gelovigen. Een groot verschil! Herodes heeft het vooral op de leiders van de jonge gemeente gemunt. Hij laat apostel Jakobus - de zoon van Zebedeüs en de broer van Johannes – onthoofden. Hij is de eerste apostel, die als martelaar sterft. Na zijn korte bediening op aarde wordt hij bevorderd tot hoger dienst in de hemel! Herodes' actie is de Joden welgevallig. Hij neemt nu ook Petrus gevangen. Dit gebeurt in de tijd van de ongezuurde broden, van het Paasfeest. In dezelfde tijd van Jezus' vangenneming. Zó Meester, zó leerling!

Petrus wordt goed bewaakt, door zestien soldaten. Blijkbaar is Herodes bang dat Petrus hem zal ontsnappen. Maar Petrus slaapt 'van 's HEEREN trouw bewust', terwijl hij de volgende dag zal worden terechtgesteld. Een uitzichtloze situatie voor Petrus en de gemeente, maar niet voor de HEERE! Koning Herodes laat Petrus zorgvuldig bewaken, *maar* de Jeruzalemse gemeente bidt aanhoudend voor Petrus. Opnieuw een groot verschil! De gemeente strijdt in de gebeden, ook in de nacht! En dat niet tevergeefs! Petrus wordt wonderlijk bevrijd. Eerst denkt hij dat hij droomt, maar zijn bevrijding is werkelijkheid. Hij gaat naar het huis van de moeder van Johannes Markus, waar de gemeente bijeen is. Terwijl de gelovigen nog aan het bidden zijn, staat de bevrijde Petrus voor de deur. Ze kunnen dit moeilijk geloven. De HEERE verhoort boven bidden en denken! Hij is de God van de verrassingen! Amen.

Gebed

Hemelse Vader, dank U voor het aanhoudende gebed van Uw gemeente en voor Uw verhoring. Geef ons geloof om verhoring van de gebeden te verwachten. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat kun je van deze jonge gemeente leren?
2. Waar loopt dit strijden in de gebeden op uit voor Petrus, de Jeruzalemse gemeente en koning Herodes?
3. Weet je van verhoring boven bidden en denken?

28 STRIJDEN IN DE GEBEDEN VOOR DE SAMENLEVING

Lezen: Jeremia 29:1-14

Zo zegt de HEERE van de legermachten, de God van Israël, tegen alle ballingen die Ik uit Jeruzalem naar Babel in ballingschap heb gevoerd: Bouw huizen en woon erin, leg tuinen aan en eet de vrucht ervan, neem vrouwen en verwek zonen en dochters, neem vrouwen voor uw zonen en geef uw dochters aan mannen, zodat zij zonen en dochters baren. Word daar talrijk en verminder niet in aantal. Zoek de vrede voor de stad waarheen Ik u in ballingschap heb gevoerd. Bid ervoor tot de HEERE, want in haar vrede zult u vrede hebben. (Jeremia 29:4-7)

De profeet Jeremia schrijft een brief aan de Joden in Babel, die in 597 v. C. in ballingschap zijn gegaan. Hij geeft deze brief mee aan twee gezanten die koning Zedekia naar Babel zendt. Jeremia waarschuwt voor de valse profeten die zeggen dat de ballingen spoedig zullen terugkeren naar Jeruzalem. Hij roept de Joden op om zich blijvend in Babel te vestigen: ‘Bouw huizen en woon erin, leg tuinen aan en eet de vrucht ervan, neem vrouwen en verwek zonen en dochters...Word daar talrijk en verminder niet in aantal’. Ze moeten de vrede, het welzijn, van de stad nastreven, ja voor Babel bidden. Dan zal het ze welgaan. In de heidense Babylonische samenleving moeten de Joden voorbede doen – in de gebeden strijden – voor het welzijn van die samenleving. Een verrassende opdracht die ze niet verwacht zullen hebben. Israël heeft echter van Godswege een roeping

om een zegen voor de volken te zijn. De HEERE heeft Abraham al opgedragen: ‘Wees een zegen!’ en hem beloofd: ‘In u zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden’ (Gen.12:2,3). Abraham heeft dat gedaan toen hij voorbede deed voor Sodom en Gomorra (Gen.18). Christus’ Gemeente heeft dezelfde roeping. Daarom roept Paulus Timotheüs en zijn medegelovigen er toe op ‘dat *vóór alles* smekingen, gebeden, voorbeden en dankzeggingen gedaan worden voor alle mensen, voor koningen en allen die hooggeplaatst zijn, opdat wij een rustig en stil leven zullen leiden, in alle godsvrucht en waardigheid. Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze Zaligmaker’ (1 Tim.2:1-3). De gelovigen zijn ‘de kurken waarop de wereld drijft’. Hoewel hun burgerschap in de hemel is (Fil.3:20), zijn ze ook burgers op aarde; een hoge en verantwoordelijke roeping! Amen.

Gebed

Dank U, HEERE, voor Uw bevel en belofte om een zegen voor de samenleving te zijn. Help ons te strijden in de gebeden om de komst van Uw Koninkrijk in de samenleving. Uit genade, amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Wat is de Bijbelse plaats en taak van de samenleving?
2. Hoe moeten we als christenen daarin staan?
3. Weet je voorbeelden in de Bijbel, in de geschiedenis en uit onze tijd van gelovigen die een bijdrage aan de samenleving hebben geleverd?

29 STRIJDEN IN DE GEBEDEN VOOR ISRAËL

Lezen: Psalm 122 en Romeinen 10

Bid om vrede voor Jeruzalem, laat het goed gaan met hen die u liefhebben. Laat vrede binnen uw vestingwal zijn, rust in uw burchten. Omwille van mijn broeders en mijn vrienden spreek ik nu: Vrede zij u! Omwille van het huis van de HEERE, onze God, zal ik het goede voor u zoeken.(Psalm 122:6-9)

Op uw muren, Jeruzalem, heb ik wachters aangesteld. Nooit zullen zij zwijgen, heel de dag en heel de nacht niet. U die het volk aan de HEERE doet denken, gun u geen rust. Ja, geef Hem geen rust, totdat Hij Jeruzalem gegrondvest heeft en gesteld heeft tot een lof op aarde. (Jesaja 62:6,7)

(Paulus schrijft:) Broeders, de oprechte wens van mijn hart en mijn gebed tot God voor Israël is gericht op hun zaligheid.(Romeinen 10:1)

David – de dichter van Psalm 122 – wekt zijn medegelovigen op om te bidden voor de vrede van Jeruzalem: ‘Laat vrede binnen uw vestingwal zijn, rust in uw burchten’. Wanneer ze dit doen, zullen ze Gods zegen ervaren. David geeft het goede voorbeeld: ‘Omwille van mijn broeders en mijn vrienden spreek ik nu: Vrede voor u!’ ‘Vrede’ betekent welzijn in alle opzichten; leven in harmonie met de HEERE, met jezelf en met de naaste. Eeuwen later profeteert Jesaja over wachters op de muren van Jeruzalem. Laten deze gelovigen de HEERE geen rust gunnen ‘totdat Hij Jeruzalem gegrondvest heeft en gesteld heeft tot een lof op aarde’; dat de stad tot Gods

bestemming komt: overkleed zal worden met het nieuwe Jeruzalem, dat uit de hemel neerdaalt (Openb.21:2). Ook de apostel Paulus bidt voor zijn volksgenoten. Hij heeft een gebedslast voor hen. De onbekeerlijkheid van de meerderheid van zijn volk is hem tot grote droefheid. Hij zou van Christus verbannen willen zijn ten gunste van zijn volksgenoten om die tot Hem te leiden, tot hun eeuwig behoud (Rom.9:1-3). Zijn hart is vol liefde voor hen, ondanks het feit dat ze hem vervolgen. Hij strijdt in de gebeden voor hen ‘tot hun zaligheid’. Paulus volgt Jezus na, Die huilde over Jeruzalem en zei: ‘Och, dat u ook nog op deze uw dag zou onderkennen wat tot uw vrede dient!’ (Lk.19:42). Laat Hij onze krachtbron en voorbeeld zijn, ook in het strijden in de gebeden voor Israël! Amen.

Gebed

God van Israël, dank U voor Uw werk in en door David, Jesaja, Paulus en alle voorbidders voor Uw volk. Leer ons te strijden in de gebeden voor Uw volk, tot eeuwig behoud en tot zegen van de volken. Amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarom speciale voorbede voor Israël?
2. Heb je ervaring met het bidden voor Israël?
3. Wat helpt je om voor Israël te bidden?

30 STRIJDEN IN DE GEBEDEN VOOR DE ZENDING

Lezen: 2 Thessalonicenzen 3

Verder, broeders, bid voor ons dat het woord van de Heere zijn loop mag hebben en verheerlijkt mag worden, zoals ook bij u, en dat wij verlost mogen worden van de slechte en boosaardige mensen. Want niet allen hebben het geloof. Maar de Heere is getrouw, Die u zal versterken en bewaren voor de boze. En wij vertrouwen van u in de Heere, dat u doet en ook doen zult wat wij u bevelen. En de Heere moge uw harten richten op de liefde van God en op de volharding van Christus.

(2 Thessalonicenzen 3:1-5)

De apostel Paulus is een man van zending en gebed. In zijn brieven dankt en bidt hij God voor de jonge gemeenten die hij heeft mogen planten. Aan het einde van zijn tweede zendbrief aan de gemeente van Thessalonica in Griekenland vraagt hij opnieuw voorbede voor zijn werk in de dienst van het Evangelie.

Dit heeft hij ook gedaan aan het einde van zijn eerste brief: 'Broeders, bid voor ons' (5:25). Paulus weet zich verbonden met broeders en zusters in het geloof; hij is één van hen. Met Silvanus en Timotheüs heeft hij hun gebedsondersteuning hard nodig. Het gaat hem om de voortgang van het Evangelie: 'dat het woord van de Heere (Jezus) zijn loop mag hebben en verheerlijkt mag worden'. Niet gehinderd zal worden en zal stralen als een heerlijk licht zoals ook in Thessalonica gebeurt. Het gaat Paulus om de uitbreiding van Gods Koninkrijk en om de

eer van God. Hij vraagt ook om bevrijding van ‘slechte en boosaardige mensen’ die zijn dienst in het Evangelie bemoeilijken. De geloofstrouw aan het Evangelie is niet bij allen – Paulus zegt dit met droefheid - maar de Heere Jezus is wel trouw. Hij zal de gelovigen versterken en bewaren voor satan, Gods tegenstander. Paulus’ hoop voor hen is gericht op Jezus! Hij vertrouwt op Hem en daarom kan hij zijn vertrouwen uitspreken in de gelovigen in Thessalonica dat ze voorbede doen en dat zullen blijven doen. Laat Jezus hun harten richten op de liefde die van God uitgaat en op Zijn volharding. Dat is de bron om trouw te blijven aan het Evangelie (1 Thess.1:3; 2 Thess.1:4). Jezus is hun krachtbron en voorbeeld, ook voor jou! Amen.

Gebed

Dank U, Vader, voor Paulus’ oproep om voorbede voor de voortgang van het Evangelie.

Doe ons volharden in de voorbede voor zending en evangelisatie. In Jezus’ Naam, amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waar vraagt Paulus nog meer om voorbede in zijn brieven?
2. Welke plaats heeft de voorbede voor zending en evangelisatie in jouw leven?
3. Hoe kun je daarin groeien?

31 STRIJDEN IN DE GEBEDEN VOOR HET KONINKRIJK

Lezen: Mattheüs 6:9-13; 13:31-33

Uw Koninkrijk kome. (Mattheüs 6:10a)

Een andere gelijkenis hield Hij (Jezus) hun voor. Hij zei: 'Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan een mosterdzaad, dat iemand nam en in zijn akker zaaide. Dat is wel het kleinste van al de zaden, maar als het opgegroeid is, is het grootste van de tuingewassen en het wordt een boom, zodat de vogels in de lucht een nest komen maken in zijn takken. Een andere gelijkenis sprak Hij tot hen: Het Koninkrijk der hemelen is gelijk aan zuurdeeg, dat een vrouw nam en in drie maten meel deed, totdat het helemaal doorzuurd was. (Mattheüs 13:31-33)

Jezus leert Zijn leerlingen bidden: 'Uw Koninkrijk kome'; het Koninkrijk van Zijn Vader. Aan het einde van het gebed proclameert Hij: 'Want aan U: het Koninkrijk, de kracht en de heerlijkheid in der eeuwigheid' (in het Grieks ontbreekt 'is'). God *is* Koning en Hij blijft dat tot in de eeuwen der eeuwen. 'De HEERE zal regeren voor eeuwig en altijd!' zingt Mozes na de doortocht door de Schelfzee (Ex.15:18). Het Koninkrijk *is* gekomen in Israël – het heeft een theocratie: Godsregering gekend – en in Jezus, de Messias van Israël. Christus' Gemeente is de gemeenschap rond Koning Jezus. Het Koninkrijk *zal* komen, wanneer Jezus terugkomt in heerlijkheid. De Koning strijdt en overwint! Jezus heerst te midden van Zijn vijanden, totdat Hij die allemaal aan Zijn voeten heeft onderworpen (1 Kor.15:24,25).

In de gelijkenissen van het mosterdzaad en van het zuurdeeg spreekt Jezus over de komst van het Koninkrijk. Het begin is heel klein: een mosterdzaadje en een stukje deeg, maar dat kleine begin is vol van de kracht van de Heilige Geest. Het mosterdzaadje groeit uit tot een grote boom en het stukje deeg doorzuurt het hele deeg. Dat is het werk van God waarbij hij ons inschakelt, onder meer door ons strijden in de gebeden voor de komst van Zijn Koninkrijk. In openbare gebeden, maar nog meer door verborgen gebeden die Hij verhoort. De komst van Zijn Koninkrijk omvat het herstel van hemel en aarde, van Israël en Christus' Gemeente, van het hart en leven van mensen, van alle relaties en situaties. Hij wil Koning zijn over allen en alles. Alles moet Hem eren! Amen.

Gebed

Heere Jezus, dank U voor het gebed: 'Uw Koninkrijk kome!' en voor alle gelijkenissen over het Koninkrijk. Leer ons te strijden in de gebeden voor de komst van Uw Koninkrijk in volheid en heerlijkheid. Uit genade, amen.

Om over na te denken en met elkaar te bespreken

1. Waarmee spreekt Jezus meer over het Koninkrijk dan over Zijn Gemeente?
2. Hoe wordt het Koninkrijk zichtbaar?
3. Verlang je naar de komst van het Koninkrijk? Waarom (niet)?

LIED

*Komt, maakt God met mij groot!
Verbreidt, verhoogt met hart en stem
de nooit volprezen Naam van Hem,
Die ons behoedt in nood.
Ik zocht in mijn gebed
de HEER' ootmoedig met geweest.
Hij heeft mij in angstvalligheên
geantwoord, mij gered.*

*Zij sloegen 't oog op God,
zij liepen als een stroom Hem aan;
Hij liet hen nimmer schaamrood staan,
Hij wendde straks hun lot.
Hij, die door smart op smart
gedrukt werd, zond tot God zijn beê:
Terstond verdween 't ondraagbaar wee
uit zijn benepen hart.*

Psalm 34:2 en 3; berijming 1773

GEBED

Heilige en liefdevolle Vader, dank U voor de gaven van Uw Zoon, van Uw Heilige Geest, van Uw Woord en van het gebed.

U overlaadt ons met Uw zegeningen. Wat zullen we U daarvoor vergelden?

We bidden U: Richt ons op Uw Zoon, de Voorbidder aan Uw rechterhand, Die leeft om altijd voor ons te bidden. Maak ons aan Zijn beeld gelijk.

Vervul ons met Uw Geest, Die de Geest van de genade en van de gebeden is. Laat Hem in en door ons bidden, zodat we strijden in de gebeden voor de komst van Uw Koninkrijk.

Vergeef genadig onze nalatigheid, traagheid en slordigheid in het bidden.

Bekeer ons tot U en leer ons biddend te leven, te strijden in de gebeden.

In Jezus' Naam, door de kracht van de Heilige Geest, tot eer van U en tot zegen van velen. Amen.

LITERATUUR

Bijbelverklaringen: Kanttekeningen van de Statenvertaling, Calvijn, Commentaar op het Nieuwe Testament onder redactie van J. van Bruggen, Studiebijbel, enz.

Bloemendal, A., *Laat Hem geen rust*. Het geheim en de kracht van het gebed, Kampen, 2005.

Carson, D.A., *A Call to Spiritual Reformation*. Priorities from Paul and his prayers, Leicester, 1992.

Idem, *Teach us to pray*. Prayer in the Bible and the World, Grand Rapids, 1990.

Gispén, W.H., 'Het gebed', in *Gereformeerd Theologisch Tijdschrift*, 1958, jaargang 58, nrs.1-4; 21-43, 74-83; 111-121, 137-142.

Feijen, A.B., Velden, J. van der, *Bijbelse gebeden*. Gebedsonderwijs vanuit de Bijbel, Bedum, 2010.

Green, M., *On your knees!* St.Paul at prayer, Guildford, 1992.

Lockyer, H., *All the Prayers of the Bible*, London, 1959.

McIntire, D., *The Prayer Life of Jesus*, Fearn, 1992.

Meijer, J., *Wat zegt de Bijbel over het gebed?*, Kampen, 1965.

Norel, O., *Het gebed in den Bijbel*, Baarn,z.j.

Versteeg, J.P., *Het gebed volgens het Nieuwe Testament*, Amsterdam, 1976.

Wiles, G.P., *Paul's Intercessory Prayers*. Significance of the Intercessory Prayer Passages in the Letters of St Paul, Cambridge, 2007.

enz. enz.

BIJLAGE 1: BIDDEN NAAR DE SCHRIFTEN

Jezus volgen

Wie Jezus volgt, wil leven in de Schriften zoals Hij daarin geleefd heeft. Op twaalfjarige leeftijd is Hij in de tempel bezig met de dingen van Zijn Vader. Hij luistert naar de leraars en stelt hun vragen (Lk.2:41-52). Bij de verzoeken in de woestijn beroept Hij zich op de Schriften (Lk.4:1-13). In de synagoge van Nazaret opent Hij de Schriften (Lk.4:16-21). Op het kruis bidt Hij woorden uit de Schriften (Mt.27:46; Lk.23:46). Zijn bewaard gebleven gebeden: het 'Onze Vader' (Mt.6:9-13) en het 'hogepriesterlijk gebed' (Joh.17) zijn in overeenstemming met de Schriften. Met een zegengebed neemt Hij afscheid van Zijn leerlingen (Lk.24:50,51). Na Zijn hemelvaart leeft Hij om voor hen te pleiten (Rom.8:34; Hebr.7:25, 9:24). Hij is krachtbron en voorbeeld voor het bidden naar de Schriften. Als leerling van Jezus willen we, in navolging van Hem, luisteren naar de Schriften. Niet alleen naar die van het Oude Testament, zoals Hij deed, maar ook naar die van het Nieuwe Testament, omdat de christelijke kerk die Schriften in hun eenheid heeft aanvaard als het gezaghebbende Woord van God.

Woorden en beelden

In de Bijbel worden verschillende *woorden* voor 'bidden' gebruikt; woorden die uitdrukken wat 'bidden' is en tegelijk wijzen op het karakter van gebeden. Na een bespreking van de Hebreeuwse en Aramese woorden

geeft W.H. Gispen de betekenis van deze woorden als volgt weer: ‘Het gebed is in het Oude Testament een smeekgebed, een voorbede, een bede om hulp, een vragen, een om Gods gunst vragen, roepen tot God, Hem aanroepen, Zijn Naam aanroepen, om hulp roepen, Hem gunstig proberen te stemmen, bij Hem aandringen, tussentreden, Hem loven, Zijn grootheid en goedheid prijzen, maar ook eigen zonden belijden, Hem met snarenspeel verheerlijken, Zijn Naam vermelden, Hem dankbaar erkennen’. Zijn conclusie is: ‘Het wezen van het gebed volgens het Oude Testament is dus het gemeenschap oefenen met God. Het ware gebed is het spreken tot Jahwe, de Schepper van hemel en aarde, de God van Israël, Die zich aan Zijn volk heeft geopenbaard. Naar gelang van de toestand, waarin de bidder zich bevindt, is dit bidden een vragen, een belijden, een loven, een erkennen, een voorbidden, enz.’ (Gispen, 39).

De Griekse woorden voor ‘bidden’ in het Nieuwe Testament betekenen: bidden, begeren, vragen, aanroepen, hulp inroepen, smeken, pleiten, loven, prijzen en danken. Nieuw is het bidden in Jezus’ Naam, op grond van de geloofsrelatie waarin de leerling tot zijn Meester staat (Joh.16:23; vgl.15:1-8). In dit verband noem ik het Hebreeuwse woord ‘amen’, dat ‘waar en zeker’ betekent. Het wordt gebruikt om een vraag of zin bevestigend te beantwoorden in liturgisch verband (Deut.27:14-26; Neh.8:6,7), als een reactie van de hoorder(s), als antwoord, en niet als het laatste woord van de spreker(s). De lofprijzingen van de vier boeken in de Psalmen worden ermee afgesloten (41:14; 72:19; 89:53; 106:48).

De ontwikkeling van het woordgebruik gaat in de richting van een liturgische formule. Hoe meer dit gebeurt, des te minder is er behoefte om dit woord te vertalen. In het Nieuwe Testament wordt het overgenomen bij de lofprijzing (Rom.1:25; Openb.5:14; enz.).

Voor ‘bidden’ worden ook *beelden* gebruikt:

- van een zoon die zijn vader om een brood, een vis of een ei vraagt (Lk.11:11-13);
- van iemand die aan een vriend vraagt hem broden te lenen (Lk.11:5-8);
- van een bruid die om de komst van haar bruidegom roept (Openb.22:17);
- van iemand die zijn ziel of hart uitgiet als water voor het aangezicht van de HEERE (1 Sam.1:15; Ps.62:9; 102:1; 142:3; Klaagl.2:19);
- gebed als reukwerk en opgeheven handen – een gebedshouding – als het avondoffer (Ps.141:2).

Voorbeelden

De Bijbel geeft veel voorbeelden van bidders in het Oude Testament:

- Abraham doet voorbede voor Sodom en Gomorra (Gen.18);
- Mozes pleit voor Israël (Ex.32,33);
- David bidt in zijn psalmen; het Psalmenboek is Israëls gebedenboek;
- Salomo bidt voor Israël bij de inwijding van de tempel (1 Kon.8:22-53);
- Elia bidt om droogte en regen (Jak.5:17,18);
- Daniël bidt om het herstel van Israël (Dan.9);

- Heidenen bidden (Jona 1:14; 3:8; Dan.3:28; 6:27-29).

In het Nieuwe Testament zijn Jezus en Paulus voorbeelden van bidders bij uitstek.

- *Jezus bidt.* In Zijn onderwijs neemt het gebed een grote plaats in: in de Bergrede (Mt.6:5-15; 7:7-12) en in Zijn gelijkenissen (Lk.11:5-8; 18:1-8, 9-14). Hij zegent God aan het begin van de maaltijd (Lk.9:16; 22:17,19; 24:30). Op belangrijke momenten in Zijn leven bidt Hij: bij Zijn doop (Lk.3:21), bij massale toeloop (Lk.5:15,16), vóór Petrus' belijdenis (Lk.9:18-20), bij de verheerlijking op de berg (Lk.9:28,29), vóór Zijn onderwijs over het bidden (Lk.11:1-4), vóór en na de spijziging van de vijfduizend (Mk.6:41,46), vóór de opwekking van Lazarus (Joh.11:41), vóór Zijn gevangenneming (Joh.17), in zware zielenstrijd (Lk.22:41-44; Hebr.5:7,8), op het kruis (Lk.23:34,46; Mt.27:46). Na Zijn hemelvaart bidt en pleit Hij voor Zijn Gemeente (Rom.8:34; Hebr.7:25). Jezus reinigt de tempel, omdat die bedoeld is als huis van gebed voor alle volken (Mk.11:17). Het is Zijn gewoonte om aan diensten in de synagoge deel te nemen (Lk.4:16); mogelijk ook aan de dagelijkse gebedstijden.
- *Paulus bidt.* Als navolger van Jezus geeft hij veel aandacht aan het bidden. In zijn brieven vinden we tal van aansporingen om te bidden (Rom.12:12; Ef.6:18; 1 Thess.5:17; 1 Tim.2:1-3; enz.) en een weergave van zijn eigen gebeden en dankzeggingen voor de gelovigen (Ef.1:15-23;

3:14-21; Fil.1:9-11; Kol.1:9-14). Na zijn ontmoeting met Jezus op de weg naar Damascus zegt Hij van hem: 'Zie, hij bidt' (Hand.9:11). Aan het begin van zijn brieven dankt en bidt hij God voor de Gemeente (o.a. Rom.1:8-10; 1 Kor.1:4-9; Fil.1:3-6; Ef.1:15-23). Hij vraagt om persoonlijke voorbede voor zijn apostolisch werk (Rom.15:30-33; Ef.6:19,20; 1 Thess.5:25; 2 Thess.3:1,2).

- Er zijn gebeden bewaard gebleven die als voorbeeld gebruikt kunnen worden: het 'Onze Vader', vele psalmen, het gebed van Daniël (Dan.9) en de bovengenoemde gebeden van Paulus.

Plaatsen en tijden

God is overal tegenwoordig. Daarom kan er overal gebeden worden: in het veld (Gen.24:63), op een berg (Mt.14:23), in een tuin (Mt.26:36), in de binnenkamer (Mt.6:6), in de tegenwoordigheid van de koning (Neh.2:4), in een vis (Jona 2), enz. Maar in het bijzonder wordt er gebeden bij het heiligdom: de tabernakel, de tempel, de synagoge. Dit zijn plaatsen van gebed bij uitstek. Met Jezus' komst lijkt het bestaan van bepaalde heilige gebedsplaatsen relatief geworden te zijn (Joh.4:19-23), ook al zien we Jezus nog vaak bidden op de Olijfberg (Lk.22:39), de plaats waar volgens de Joodse traditie ook koning David en veel mensen na hem gebeden hebben.

Er worden geen bijzondere *gebedstijden* voorgeschreven. Wel wordt er op de dag en in de nacht (Ps.88:2), in de morgen (Ps.5), in de avond (Ps.4), bij het

avondoffer (Ezra 9:5), 's avonds, 's morgens en 's middags gebeden (Ps.55:17,18; vgl.Dan.6:11). De leerlingen van Jezus sluiten zich bij deze traditie aan door op bepaalde uren te bidden, in de tempel of elders (Hand.3:1; 10:9). Paulus wekt de Gemeente op om met elkaar *altijd* te bidden (Ef.6:18; 1 Thess.5:17).

Lichaamshoudingen

Bij het bidden zijn er verschillende houdingen en uitingsvormen mogelijk:

- staan (Gen.20:22-23; Lk.18:11,13);
- knielen (1 Kon.8:54; Ef.3:14);
- zich languit op de grond werpen (Joz.5:14; Openb.3:9);
- de ogen opheffen naar de hemel (Ps.123:1; Joh.17:1);
- de handen opheffen of uitspreiden naar de hemel (1 Kon.8:54; 1 Tim.2:8) of in de richting van Jeruzalem (1 Kon.8:44; Dan.6:11);
- met diep op de borst gebogen hoofd (Ps.35:13);
- met het hoofd tussen de knieën (1 Kon.18:42);
- zijn stem verheffen (Hand.4:24);
- met handoplegging (Hand.8:15-17);
- met bedekt of onbedekt hoofd (1 Kor.11:2-16).

God wil gediend worden in en met het lichaam dat Hij geschapen heeft. Daarom dient de lichaamshouding in overeenstemming te zijn met de innerlijke houding van eerbied en ontzag. Bij het bidden moet het lichaam het hart volgen, 'zodat de innerlijke aandoening van de ziel onze ogen, handen, tong, ja alles beheerst' (Calvijn bij Joh.17:1). De verschillende lichaamshoudingen drukken

uit: dienstvaardigheid, onderwerping, afhankelijkheid, overgave, verwachting.

De gebedshouding van ogen sluiten en handen vouwen – die concentratie en afhankelijkheid uitdrukt – komt in de Bijbel niet voor. Wel lezen we over het niet-opheffen van de ogen (Ezra 9:6; Lk.18:13). In de Vroege Kerk bidden de gelovigen, volgens Tertullianus en Origenes, in navolging van Jezus met de ogen open en naar de hemel gericht. Dit is de oude gebedshouding (T. Brekelmans, ‘de oude gebedshouding’, www.sintwerenfridusparochie.nl/pages/geloof-in-beeld/de-oudegebeds-houding.php).

‘Het bidden met de ogen gesloten duikt in de Middeleeuwen op, voor het eerst in de Byzantijnse traditie waar het gebed van het hart zich ontwikkelt: met gesloten ogen en met aandacht geconcentreerd op het hart of bij sommige auteurs op de navel. Dit wordt uitgewerkt in de kloosterstroming van het *hesychasme* (*hesuchia*: rust) als het gebed van rust, beginnend bij Johannes Climacus in de zevende eeuw en met een hoogtepunt bij Gregorius Palamas in de veertiende eeuw. Deze gebedshouding vertoont overeenkomst met oosterse meditatiehoudingen. De voor de hand liggende verklaring is die van het streven naar concentratie: het sluiten van de ogen voorkomt afleiding door uiterlijke zaken en bevordert de inkeer in het eigen innerlijk. De praktijken van gebed en meditatie gaan dan door elkaar heen lopen, terwijl het om verschillende handelingen gaat’ (P.J.A. Nissen, ‘Bidden met de ogen dicht’, correspondentie met auteur, 5 september 2014). ‘Gevouwen handen als gebedshouding – de vingers verstrengeld of gestrekt tegen elkaar – komt uit de Germaanse en de Keltische

cultuur. Het was het gebaar waarmee de vazal zijn heer naderde. Daarmee betuigde hij zijn onderwerping en trouw; in ruil daarvoor gaf de heer hem een stuk grond in gebruik en garanties voor zijn veiligheid' (W. Houtman, 'Handen samen, ogen dicht', in *Nederlands Dagblad*, 22 september 2006).

Verskillende gebeden

De verschillende woorden voor 'gebed' wijzen op hun verschillend karakter. Er zijn:

- gebeden van *lofprijzing* (o.a. 1 Kron.29:10-13; Mt.26:30; Ps.113-118) en *aanbidding* (Ps.95:1-7; Openb.5:12);
- gebeden van *vragen* (1 Kron.4:10; Mt.26:39,42) en *smeken* (Ps.30:9,10; Hebr.5:7);
- gebeden van *verlangen* (Ps.42; Openb.6:10);
- gebeden van *klagen* (Ps.74 en 79; Mk.15:34) en *schreeuwen* (Ps.130:1,2; Hebr.5:7);
- gebeden van *onschuld betuigen* (Ps.7:4-6; 18:21-27; 26;101), *schuld belijden* (Ps.51; Dan.9:1-19; Lk.15:21) en *vergeving vragen* (1 Kon.8:30; Lk.18:13);
- gebeden van *danken* (Jes.12:1; Mt.11:25) en *zegenen* (Gen.14:18,19; Lk.24:50);
- gebeden van *toewensen* (*wish prayers*: Rom.15:5,6,13; 1 Thess.3:11-13), *voorbede* (Gen.18:23-33; Joh.17) en *vervloeking* (1 Kon.17:1; vgl. Jak.5:17; 1 Kor.16:22); de laatste omwille van Gods eer en het behoud van mensen;
- *zweren* en *loten* als vorm van bidden (2 Kor.1:23; Hand.1:25,26).

Er zijn verschillen in situaties en plaatsen, in heilsbedeling (Oude en Nieuwe Testament), in het aantal bidders: persoonlijke en gezamenlijke gebeden – in de ik-vorm en de wij-vorm. Persoonlijke en gezamenlijke gebeden vullen elkaar aan. Enkeling en gemeenschap veronderstellen en versterken elkaar.

Er zijn *korte* (2 Sam.15:31; Neh.6:9; 13:14) en *lange* gebeden (1 Kon.8:22-53; Joh.17). Terwijl er doorgaans *hardop* gebeden wordt, zijn er ook *stille* gebeden (1 Sam.1:13; Neh.2:4).

Niet alleen *profeten, priesters en koningen* bidden, maar ook *gelovigen*: de dienaar van Abraham (Gen.24:12-21), de vader van Simson (Richt.13:8,9), Jabes (1 Kron.4:9,10) en hoofdman Cornelius (Hand.10:2); Israëlieten bidden, maar ook heidenen: Naäman (2 Kon.5:17), Egyptenaren (Jes.19:19-22), de kamerheer uit Ethiopië (Hand.8:27), enz.

Aspecten

Tot wie wordt er gebeden?

- Tot *God* wordt er gebeden, Die aangesproken wordt als God (Num.16:22; Lk.18:13), HEERE (Ps.6:2), Heere (2 Sam.7:18; Hand.1:24), Vader (Jes.63:16; Lk.23:46; Ef.3:14) en Hem Die op de troon zit (Openb.5:13).
- Tot *Jezus* wordt er gebeden, Die aangesproken wordt als Jezus (Lk.18:38), Heere (Mt.15:22; 2 Thess.3:16), Heere Jezus (Hand.7:59; Openb.22:20) en het Lam (Openb.5:13).

- Tot de *Heilige Geest* wordt er gebeden (Ez.37:9; Hoogl.4:6: de wind als beeld van de Geest).

‘In het Nieuwe Testament wordt het gebed in de meeste gevallen tot God de Vader gericht en wordt het gebed tot de Vader ook als norm beschouwd (vgl.Mt.6:9; Lk.11:2). Hoewel het Nieuwe Testament enkele (referenties naar) gebeden tot Jezus bevat (Joh.14:14; Hand.7:59,60; 1 Kor.16:22; 2 Kor.12:8; Openb.22:20) werd in het algemeen het gebed tot de Vader *in de Naam van of door* Jezus geleerd (vgl.Joh.14:13; 16:23,24; Ef.5:20; Kol.3:17).’ En: ‘In het Nieuwe Testament komt het gebed tot de Heilige Geest helemaal niet voor. In latere vroegchristelijke geschriften zijn wel enkele (referenties naar) gebeden tot de Heilige Geest te vinden’ (B.Paschke, ‘Gebed tot de heilige Geest in het vroege christendom. Een voorbeeld voor vandaag?’ in *Geestkracht*, nr.73; 2014; 16,21). Wanneer wij bidden tot de Heilige Geest erkennen we dat Hij God is en de Trooster (Parakleet) Die voor ons pleit. De geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel (381) belijdt over Hem: ‘Die samen met de Vader en de Zoon *aanbeden* en verheerlijkt wordt’.

God is de enige tot Wie gebeden moet worden. Daarom mag het gebed zich nooit richten op mensen (Hand.10:26) of engelen (Openb.19:10; 22:9).

Om welke gaven wordt er gebeden?

In de Bijbel wordt er om veel en allerlei gaven gebeden: Abrahams dienaar bidt dat hij de vrouw die bestemd is voor Izak mag ontmoeten (Gen.24:12), Jabes bidt om uitbreiding van zijn grondgebied (1 Kron.4:10), Agur

bidt om eerlijkheid en brood (Spreuk.30:7-9), David bidt om vergeving (Ps.51), Hizkia om genezing (Jes.38), de Kananese vrouw om bevrijding (Mt.15:21-28) en Paulus om vervulling van de Gemeente tot de volheid van God (Ef.3:19).

Jezus leert in het 'Onze Vader' Zijn leerlingen met en voor elkaar te bidden: Laat God groot gemaakt worden én de lichamelijke en geestelijke behoeften van de mens vervuld worden. Zijn grote gebod (Mt.22:37-40) en Zijn grote opdracht (Mt.27:19) wijzen daarbij de richting en bepalen de grens. Dat is bidden naar Gods wil (1 Joh.5:14). Binnen het raam van Zijn verbond en Koninkrijk mag er om veel grote en kleine dingen gebeden worden.

Hoe wordt er gebeden?

Er wordt gebeden in *geloof* (Ps.25:1-3; Mk.9:24), uit *dankbaarheid* (Ps.116:12,13; Mt.11:25), *nederig* (Gen.18:27; Mt.8:8), *oprecht* (Ps.26:1,11; 2 Tim.2:22), *vurig* en *met het hele hart* (Ps.119:58; Lk.22:44), *volhardend* (Gen.32:26; Lk.18:3-5), *onbeschaamd* (Lk.11:8), *met tranen* (Jes.38:3; Hebr.5:7), *vrijmoedig* (1 Joh.3:21,22; 5:14), met *de geest* en met *het verstand* (1 Kor.14:15), enz.

Het bidden wordt soms ondersteund door *vasten* (2 Sam.12:16, 21-23; Est.4:13-17; Hand.13:3). Ook wordt er in *klanktaal* gebeden (1 Kor.14).

De meeste gebeden zijn *vrije* gebeden, maar er zijn ook *voorgescreven* (formulier)gebeden (Deut.26:5-10, 13-15). Zo is er aansluiting bij het gebed van Israël vanuit het verleden en bescherming tegen individualisme. Een prachtige wisselwerking van vrije gebeden en vaste

gebedsteksten vinden we in het gebed van de verzamelde gemeente in Jeruzalem, bij de vrijlating van Petrus en Johannes (Hand.4:23-31). In het gebed zien we eigen bewoordingen en aanhalingen uit Psalm 2 elkaar op een natuurlijke manier afwisselen. Zo is ook de korte tekst van het ‘Onze Vader’ in Lukas 11:1-4 een uitnodiging voor de bidder om met eigen woorden op dit formuliergebed door te gaan. Op de achtergrond hiervan staat het gebruik dat in de synagoge sommige vaste gebeden een vrij slot kenden. De bidder werd zo uitgenodigd om met eigen woorden verder te gaan.

Welke wegen worden er gewezen voor de verhoring van de gebeden?

De weg van God aanroepen in de dag van benauwdheid (Ps.50:15), de weg van verootmoediging en bekering (2 Kron.7:14), de weg van schuldbelijdenis (Ps.32:3-5), de weg van God aanbidden in geest en waarheid (Joh.4:23), de weg van bidden in Jezus’ Naam (Joh.14:13,14), de weg van blijven in Jezus en Zijn woorden (Joh.15:7), de weg van gehoorzaamheid aan Zijn geboden (1 Joh.3:22,23), de weg van bidden naar Gods wil (1 Joh.5:14).

De HEERE belooft verhoring (2 Kron.15:2; Jer.29:13,14; Mt.7:7-11; Hebr.11:6) en de Bijbel geeft veel voorbeelden van verhoring (Gen.24:11-21; 25:21; Joz.10:12-14; Ps.6:10; 34:7; Ez.36:37; Hebr.5:7,8; Jak.1:5). De verhoring kan vlug plaatsvinden (Ps.66:17; Jes.30:19; 65:24; Dan.9:21-23), maar kan ook op zich laten wachten (Dan.10:2,3, 12-14; Lk.1:13; 18:7; Joh.11:3-7; Openb.6:9-11). Verhoring komt niet te vroeg en niet te laat. Ze komt op de door God bepaalde tijd

(Hebr.4:16). Soms worden de gebeden anders verhoord dan verwacht (Deut.3:23-28; 1 Kon.19:4,15,16; 2 Kor.12:7-10). Gebeden kunnen ook niet verhoord worden (Ps.22:2,3; Klaagl.3:8; Mt.27:46). Maar God houdt deze bidders vast, zodat zij het geloof niet vaarwel zeggen. Later ervaren zij opnieuw Zijn tegenwoordigheid.

Welke belemmeringen zijn er voor de verhoring van gebeden?

De volgende belemmeringen worden genoemd: God verbergt zich (Klaagl.3:44), het is nog niet Zijn tijd (Lk.1:13; 18:7,8), het is niet volgens Zijn plan (2 Kor.12:7-9), boze machten die tegenhouden (Dan.10:12-14), verkeerd bidden (Jak.4:3), twijfel (Jak.1:6,7), zonde (Deut.3:26; Ps.66:18; Jes.59:1,2; Micha 3:4; Joh.9:31), ongehoorzaamheid (Deut.1:40-45), vijandschap (Ps.18:41,42), hoogmoed en leugen (Job 35:10-13), handen vol bloed (Jes.1:15), verbondsbreuk (Jer.11:10,11), niet naar God willen luisteren (Zach.7:13), door mensen gezien willen worden (Mt.6:5), onwetendheid (Mk.10:37,38), gebrek aan eensgezindheid (Mt.18:19), onvergevingsgezindheid (Mt.6:12,14,15), zonder begrip en respect met elkaar omgaan als man en vrouw (1 Kor.7:5; 1 Petr.3:7).

Is er verschil tussen bidden in het Oude en Nieuwe Testament?

Er is voortgang in de Godsopenbaring en dat heeft betekenis voor het bidden als antwoord op die openbaring. In de tijd van de aartsvaders draagt het gebed een sterk *persoonlijk* karakter. Na de verbondssluiting met het volk Israël op de berg Sinaï krijgt het gebed meer

een *gemeenschaps* karakter. Het gebed krijgt een vaste plaats in de eredienst. David en Salomo, Daniël, Jeremia en Ezra weten zich in hun gebeden één met hun volk. Israël bidt in de verwachting van de Messias en Zijn Koninkrijk. In het Nieuwe Testament maakt God zich helderder bekend als Vader, Zoon en Heilige Geest. God wordt nu als Vader aangeroepen (Rom.8:15). Door Jezus' offer op het kruis is er nu een vrije toegang tot de Vader (Ef.2:18; 3:12). De gelovigen leren nu bidden in Jezus' Naam (Joh.14:13,14; 15:16; 16:24). Jezus als de Zoon is voorbidder bij de Vader (Rom.8:34). De Heilige Geest is voorbidder in de gelovigen (Rom.8:26,27). Overall op aarde kan nu gebeden worden en niet alleen op heilige plaatsen (Joh.4:20-24). In de eredienst krijgt het gebed spoedig een vaste plaats. Het volk van God is nu een *lichaam*, toegerust met gaven en bedieningen, waarin gebeden wordt (Hand.2:42; 3:23-31). De apostelen wijden zich allereerst aan de dienst van de gebeden (Hand.6:4). Voor de uitzending van Paulus en Barnabas bidt de gemeente (Hand.13:3). De gebedsopdrachten gelden de hele gemeente (Rom.12:12; 1 Thess.5:17). Gelovigen bidden samen: ze geven het gebedstokje aan elkaar door, vullen elkaar aan en versterken elkaar. Christus' Gemeente bidt vanuit het in Jezus gekomen heil (het 'reeds') in de verwachting van Zijn terugkomst en de volle openbaring van Zijn Koninkrijk (het 'nog niet'): er wordt gejuicht én gezocht in blijde verwachting (Rom.8). Ze bidt 'in de Geest': in moedertaal taal of in klanktaal (Ef.6:18; Judas 20). Ook in de hemel wordt gebeden (Openb.6:9-11).

Heeft bidden invloed op Gods regering van hemel en aarde?

God heeft in Zijn regering van hemel en aarde een plaats en taak voor het bidden van de gelovigen opgenomen.

‘Wie gelovig bidt, legt de hand op de hefboom van de Godsregering’ (H.O.Roscam Abbing). Daarom doen zij voorbede: Abraham voor Sodom en Gomorra (Gen.18:23-33), Mozes voor Israël (Ex.32:11-13), Daniël voor Israël (Dan.9). God bedenkt zich en Hij brengt een wending in het lot van Zijn volk. Dit gebeurt echter niet altijd. Het wierookvat van de aanbedding voor God in de hemel, met de gebeden van de gelovigen, wordt later gevuld met het vuur van Zijn gericht en op de aarde geworpen (Openb.8:3-5; vgl.5:8).

Fundamenten

In de Bijbel worden de volgende fundamenten voor het bidden gelegd.

God scheidt de mens naar Zijn beeld (Gen.1:26,27). Daardoor is hij op God aangelegd en van Hem afhankelijk. Hij heeft toegang tot Hem en de mogelijkheid om met Hem te communiceren. Bidden is aan God geven waar Hij recht op heeft (vgl.Mt.22:20,21).

God maakt zich als Schepper en Redder bekend. Hij openbaart zich in Zijn woorden en werken, in Zijn Namen en presentie. Hij komt naar Adam en Eva toe in de hof van Eden en opent het gesprek met hen (Gen.2).

Na de zondeval vraagt Hij naar hen en spreekt Hij met hen over genade en gericht (Gen.3). In de dagen van Seth en Enos wordt een begin gemaakt met het gezamenlijk aanroepen van de Naam van de HEERE (Gen.4:26). Tot de tijd van Abraham hebben mensen gebeden op grond

van Gods openbaring als Schepper en Redder (Gen.3:15; 8:20-9:17). Het is hun antwoord op die openbaring.

God maakt zich als de Verbondsgod van Israël bekend aan Abraham en Mozes (Gen.17; Ex.3). Met dit volk gaat Hij een verbondsrelatie aan – een liefdesrelatie – tot zegen van alle volken. Deze relatie geeft toegang tot God (Gen.15:1-6; 18:17-19). In het gebed wordt erop gepleit (Ex.32,33; Dan.9). In Zijn verbond geeft Hij Zijn beloften en geboden, Zijn presentie in tabernakel en tempel, Zijn herders: Mozes, Jozua, richters, koningen, priesters, profeten, enz. Binnen het raam van Zijn verbond bidden de Israëlieten, persoonlijk en gezamenlijk. Verbondsvernieuwingen brengen herstel en vernieuwing van het gebed. Wanneer het volk ontrouw is aan het verbond, blijft God toch trouw. De weg naar boven blijft open.

Bidden en offeren gaan vaak samen. Het offer is er als uiting van dankbaarheid (Gen.8:20-22) en als gebed om vergeving en verzoening (2 Sam.24:25). Daniël werpt zijn smekingen neer, niet op grond van Israëls gerechtigheden, maar op grond van Gods grote barmhartigheden (Dan.9:18).

God maakt zich in de volheid van de tijd bekend in Jezus, Zijn Zoon, en in de komst van de Heilige Geest. Zijn Vadernaam bloeit nu open: Jezus maakt die bekend en baant de weg naar Gods Vaderhart door Zijn kruisoffer. ‘De grond van ons gebed ligt op Golgotha’ (Norel, 39). De Geest leert de gelovigen roepen: ‘Abba’ (Vader). Gods zelfopenbaring vindt haar hoogtepunt in de persoon en het werk van Jezus en van de Geest. Tot dan toe ongekende mogelijkheden openen zich voor het bidden! We mogen nu bidden tot de Vader in de hemel,

in Jezus' Naam, in gemeenschap met en door de kracht van de Heilige Geest.

God zelf bidt. In de persoon van de hoogste Wijsheid roept Hij: 'Keert u zich tot Mijn bestraffing, zie, Ik zal Mijn Geest over u uitstorten, Mijn woorden u bekendmaken'. Maar Hij moet klagen: 'Omdat Ik riep, maar u weigerde...' (Spreuk.1:20-27). Paulus gebruikt in dit verband het woord 'smeken': 'Wij zijn dan gezanten namens Christus, alsof God zelf door ons smeekt. Namens Christus smeken wij: Laat u met God verzoenen' (2 Kor.5:20). Jezus leeft en sterft biddend. De Heilige Geest bidt om Jezus' terugkomst (Openb.22:17) en voor de gelovigen (Rom.8:26,27). Biddende gelovigen zijn navolgers van God: Vader, Zoon en Geest Die zelf bidden. Deze gelovigen roepen op hun beurt ons op om hen na te volgen!

God verlangt naar de gebeden van Zijn volk. Door middel van Jeremia zegt Hij tegen het volk van Juda: 'Roep tot Mij en Ik zal u antwoorden, Ik zal u grote en onbegrijpelijke dingen bekendmaken, die u niet weet' (Jer.33:3). Op het gebed wil de hemelse Vader Zijn Heilige Geest geven (Lk.11:13). In het Hooglied zegt de bruidegom – genomen als beeld van de God van Israël en van Jezus – tegen de bruid – Zijn volk, Zijn Gemeente: 'Mijn duif in de kloven van de rots, in de schuilplaats van de bergwand, laat Mij uw gedaante zien, laat Mij uw stem horen. Want uw stem is zoet en uw gedaante is bekoorlijk' (Hoogl.2:14).

God geniet van de gebeden van Zijn volk. Het gebed van oprechten is Hem welgevallig (Spreuk.15:8). Salomo's gebed om een wijs hart is goed in Zijn ogen (1 Kon.3:10). 'Hij geniet van het gebed, omdat daarin

uitkomt hoe ernstig *onze* armoede is en hoe machtig *Zijn* genade is. Het gebed is een wonderlijke ruil waardoor Gods majesteit en luister geëerd wordt en de honger van onze ziel gestild wordt. Daarom geniet God van het gebed van de oprechten' (Piper). Hij geniet van het reukwerk van de gebeden (Ps.141:2; Openb.5:8).

God beveelt het gebed en belooft verhoring. Door middel van Asaf zegt Hij: 'Roep Mij aan in de dag van benauwdheid; Ik zal u eruit helpen en u zult Mij eren' (Ps.50:15). En Jezus zegt in de Bergrede: 'Bid en u zal gegeven worden; zoek en u zult vinden; klop en er zal voor u opengedaan worden. Want ieder die bidt, die ontvangt; wie zoekt, die vindt; en voor wie klopt zal opengedaan worden' (Mt.7:7,8). Paulus als apostel van Jezus geeft Gods bevel om te bidden door (Rom.12:12; Ef.6:18,19; 1 Tim.2:1,2). Hetzelfde doen de apostelen Jakobus (1:5; 5:13), Petrus (1 Petr.4:7), Johannes (1 Joh.5:14-16) en Judas (vers 20).

God leert Zijn volk bidden. Hij geeft voorbeelden van gebeden zoals de Psalmen, het 'Onze Vader' én bidders. Ouders en leiders van het volk hebben daarin een taak.

God wijst het gebed aan als de weg van de belofte naar haar vervulling. Bij de inwijding van de tempel zegt Salomo tegen het volk, dat de HEERE hun de goede weg wijst waarop zij moeten wandelen, en uit het verband blijkt dat dit de weg van gebed en bekering is (1 Kon.8:36). Ook Jezus en Jakobus spreken over de weg van het gebed om al dan niet te ontvangen (Lk.11:13; Jak.4:2).

Jezus is het grote voorbeeld voor het gebed en geeft onderwijs over het gebed. Wanneer Zijn leerlingen Hem zien en horen bidden, vraagt een van hen: 'Heere, leer

ons bidden, zoals ook Johannes Zijn discipelen geleerd heeft' (Lk.11:1). Hij leert hun dan het 'Onze Vader'. Bidden is in Hem en in de praktijk van de eerste Gemeente geworteld.

Jezus wijst het gebed aan als de weg tot volkomen vreugde voor Zijn leerlingen. Hij belooft: 'Tot nu toe hebt u niets gebeden in Mijn Naam; bid en u zult ontvangen, opdat uw blijdschap volkomen zal worden' (Joh.16:24).

Jezus is in Zijn Geest present in Zijn Gemeente en in de gelovigen als Zijn tempel (1 Kor.3:16,17; 7:19). De Heilige Geest is de Geest van de genade en van de gebeden (Zach.12:10). Hij is de grote Helper in het gebed (Rom.8:26), met al Zijn werkingen, gaven en vruchten.

De Gemeente is een gebedsgemeenschap. Zij wordt geboren uit gebed (Hand.1:14), leeft en volhardt in het gebed (Hand.2:42). De apostelen volharden in gebed als hun prioriteit (Hand.6:4). Bij de uitbreiding van de Gemeente neemt het gebed een grote plaats in (Hand.8:14-17; 10:1-4,9,30; 11:5; 13:1-3; enz.).

Perspectieven

De Bijbel opent de volgende perspectieven voor het bidden.

Door te bidden wordt God erkend, blij en grootgemaakt. De profeet Jesaja klaagt over het niet-erkennen van God: 'Er is niemand die Uw Naam aanroept, die zich beijvert om U vast te grijpen' (64:7) en hij belijdt: 'U ontmoet wie zich in U verblijdt, wie gerechtigheid doet, wie op Uw wegen aan U blijven denken' (64:5). Jezus zegt tegen Zijn leerlingen: 'En wat u ook zult vragen in Mijn Naam, dat zal Ik doen, opdat

de Vader in de Zoon verheerlijkt zal worden' (Joh.14:13; 15:7,8). Tegen Ananias zegt de Heere over Saulus van Tarsus: 'Zie, hij bidt' (Hand.9:11). God vindt geen vreugde in de kracht van het paard noch in de spierkracht van de man, maar in wie Hem vrezen en op Zijn goedertierenheid hopen (Ps.147:10,11). Ook in het gebed wordt daar uiting aan gegeven.

Door te bidden wordt contact met God gezocht en gevonden. David heeft de HEERE gezocht en tot Hem geroepen en Hij heeft hem geantwoord (Ps.34:5,7). De moordenaar op het kruis bidt tot Jezus en Hij zegt tegen hem: 'Voorwaar, zeg Ik u, heden zult u met Mij in het paradijs zijn' (Lk.23:42,43). Dit is de ervaring van een ontelbaar aantal gelovigen geweest, in de tijd van de Bijbel, door de eeuwen heen, tot vandaag toe.

Door te bidden wordt openbaring van God ontvangen. Wanneer de profeet Daniël aan het bidden is, ontvangt hij openbaring van God over de toekomst (Dan.9:20-26). Hetzelfde overkomt Petrus op het dak van het huis van Simon, de leerlooier, in Joppe (Hand.10:9-16). Ook hiervan zijn veel voorbeelden in de Bijbel en in de kerkgeschiedenis, tot vandaag toe.

Door te bidden wordt hulp van God ontvangen. In de Psalmen wordt gebeden om die hulp (79:9; 109:26) en getuigd van het ontvangen ervan (28:6,7; 118:13). De Kananese vrouw vraagt Jezus om hulp en haar dochter wordt bevrijd (Mt.15:25,28). Dit is de ervaring van gelovigen in de Bijbel en door de eeuwen heen.

Door te bidden wordt de Heilige Geest ontvangen. Jezus' leerlingen bidden en dan wordt de Geest uitgestort (Hand.1:14; 2:1-4). Kort daarna bidt de Jeruzalemse gemeente na de bevrijding van Petrus en Johannes en de

plaats van bijeenkomst wordt bewogen. Zij worden allen vervuld met de Heilige Geest en spreken het Woord van God met vrijmoedigheid (Hand.4:23-31).

Door te bidden wordt Gods Koninkrijk uitgebreid. Jezus leert ons bidden: 'Uw Koninkrijk kome'. Paulus vraagt vanuit Korinthe aan de gemeente van Thessalonica om te bidden 'dat het woord van de Heere zijn loop mag hebben en verheerlijkt mag worden' (2 Thess.3:1). Hij ervaart dat in Korinthe en Efeze (Hand.18 en 19).

Door te bidden worden zendingsarbeiders afgezonderd en uitgezonden. Dat gebeurt in Antiochië met Barnabas en Saulus, wanneer voorgangers de Heere dienen en vasten (Hand.13:1-3).

Door te bidden voor de overheid kan Christus' Gemeente 'een rustig en stil leven, in alle godsvrucht en waardigheid' ontvangen. Hiertoe spoort Paulus Timotheüs en zijn gemeenteleden aan en hij stelt hun dit in het vooruitzicht (1 Tim.2:1,2). De profeet Jeremia heeft de ballingen in Babel hiertoe opgeroepen (Jer.29:4-7).

Door te bidden wordt Israël hersteld. De profeet Ezechiël krijgt de opdracht om te bidden tot de Geest en Israël herleeft (Ez.37:9,10). Paulus' hartewens en zijn gebed voor Israël zijn gericht op de redding van zijn volk (Rom.10:1).

Einde en begin

De Bijbel eindigt met gebeden; met een gebed om Jezus' komst: 'Ja, kom, Heere Jezus!' en een zegenbede: 'De genade van onze Heere Jezus Christus zij met u allen'. De Gemeente antwoordt met: 'Amen' (Openb.22:21).

Daar mogen wij mee instemmen. Dit einde is het voorlaatste. Het laatste en tegelijk het nieuwe begin is de dienst van de eeuwige lofprijzing en aanbidding tot eer van de drieënige God, Vader, Zoon en Heilige Geest. Hemel en aarde zijn dan tot Gods bestemming gekomen: God alles in allen!

Literatuur (zie p.74)

Deze bijdrage is eerder verschenen in J. Minderhoud, *Handboek voor gebed*. Bezinning en handreiking voor de praktijk, Zoetermeer, 2015, 9-22. Opgenomen met toestemming van de uitgever. *Enigszins gewijzigd*.

